

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР СОЮЗИ
ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР МАДАНИЙ
МИНИСТРЛИГИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1956 ИЛ
4 ЯНВАРДАН ЧИКА БОШЛАГАН

1984
ДУА

26 ОКТЯБРЬ
№ 43 (2783)
ЖУМА

ПАРТИЯ КИШИЛАР ТУҒРИСИДА
ҒАМХУРЛИК ҚИЛИШНИ, УЛАРНИНГ
МЕҲНАТИ ВА ТУРМУШИ УЧУН,
МАДАНИЙ ҲАЕТИНИ ЯНАДА РАВНАҚ
ТОПТИРИШ УЧУН ТЕГИШЛИ ШАРТ-
ШАРОИТЛАРНИ ВУЖУДГА КЕЛТИРИШ-
НИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШДАГИ МУВАФФА-
ҚИЯТЛАРНИНГ НЕГИЗИ ДЕБ БИЛ-
МОҚДА.

К. У. ЧЕРНЕНКО

(КПСС Марказий Комитетининг октябрь
Пленумида сўзлаган нутқидан)

**ЎЗУВЧИЛАРНИНГ СОФИЯДАГИ V ХАЛҚАРО
КОНФЕРЕНЦИЯСИ ҚАТНАШЧИЛАРИГА**

Езувчиларнинг анъанавий V София
конференцияси қатнашчиларини самимий
табриклайман.

«Сиёзларнинг конференцияга» шiori:
«Тинчлик — планета умиди». Чиндан ҳам
«Бизнинг планетамиз ҳаёти, унинг бутун ке-
лажати тинчликнинг сақлаб қолинишга бог-
лиқ. Қуролларни пойғас, энг аввал — раке-
та-ядросий қуролларни нисон назорати ости-
дан чиқиб кетиш хавфини тугдирмоқда. Бу
пойғани ривожлантираётган реакцияон им-
пералистик қучлар қуролларнинг янгидан-
яни ва янада даҳшатлироқ системаларни
ишлаб чиқаришга уринмоқда, биринчи зарба
беришчи ракеталари Европа тупроғига жой-
лаштирмоқда, космосни милитаризациялашга
киришмоқда, социалистик давлатлар билан
қонфронтацияни кучайтирмоқда.

Совет Иттифоди қатъий таъкидлайдики, бизнинг қуларда бу ҳалокатли жараёни тўхтатишдан қура муҳимроқ вазифа йўл, оммавий қирғин қуроллари запасини аввал қисқартиришга, кейин батамом бартараф этишга эришиш, унга сарфланадиган маблағ- ни эса тараққиёт мақсадларига йилатиш за- рур. Ҳозир бундан биз бундан кейин ҳам давомийлигини бу қардinales проблемасини ҳал қилишнинг конструктив йўлини топиш

халқаро аҳволи соғломлаштиришга олиб
борувчи реалистик оқимлар ташлаш учун
урушининг олдини олиш мақсадида барча им-
кониятлари билан фашизмиз. Совет халқи,
келгуси йил фашизм устидан қозонган Ға-
лабанинг қирқ йиллигини нишонлашга ҳо-
зирлик қўлар экан, миллионлаб кишилар ҳа-
ёти, ҳадис-ҳисобсиз азоб-уқубатлар эвазига
қонли жангларда қўлга киритган тинчликни
сақлаб қолнишга ҳар қачонгидан кўра қаттиқ-
роқ курашмоқда.

Кувонариги шундаки, урушнинг олдинги олинги учун курашга турли мамлакатлар жинс моатчилигининг янгида-янги гуруҳлари айтилини тавнида қўшилмоқдалар. Бу урушга, ядро ва ракета ҳалокатига қарши ҳаракатини бундан олдин қўрилган даражада кенг кулч ёйгандаки талолат беради. Албатта, бутун инсоният динчил — планетанинг ягона орузун экинчилигини, бунинг учун урушнинг қилини қилини зарурлигини, тўшунб ешда қилиларини қўлга олиш, сузи, барча маданият арбобларининг овози омонча таъсир кучига эга эмас.

Бу олижаноб соҳада сизларга муваффақиятлар тилайман.

К. У. ЧЕРНЕНКО

Ш О Н Л И
ОЛТМИШ ЙИЛ

Серкӯш республикамиз ва Ўзбекистон Ком. партияси ташкил этилганга 60 йил тўди. Ўзбекистон шу қисқа тарихий муддат ичида қишлоқ хўжалиги, саноати ва маданияти гурираб ривожланётган Шарқда машъал республикага айланди.

Дар ҳақиқат, кўп миллатли мамлакатимиз халқ-
лари ҳаётида янги даврни бошлаб берган Ул
Октябр Социалистик революцияси чинакам
демократик, социалистик маданият тараққиётига
асос солди. У эрслаб эксплуатация қилиб ке-
линган меҳнаткашлар оmmasи ижодий кулларни
ге эркинлик бəхш этди. Мамлакатимиз халқла-
рининг шаклан миллий, мазмунан социалистик
адабиёти ва санъати маданий революция тўғри-
сида ленинча программанинг таркибий қисми
сифатида юзга келди.

Социалистик реализм адабиёти ва санъати жаҳон ва ўзбек классик адабиёти, халқ озаки ижоди илгор аъёнлари асосида ривожланиб, маданиятимизнинг барча соҳаларида бемисл муваффақиятлар кўлга киритилди.

Совет Ўзбекистонининг биринчи шоир ва ёзувчилари — Ҳамза, Садрдиндин Айний, Убайдулла Завқий, Суфизода ва бошқалар ўз асарларидан янги ҳаёт афзалликларини тарғибу ташвишлар. Абдулла Қодирий, Гафур Ғулом, Ҳамид Олимов, Ойбек, Абдулла Қаҳҳор, Ғайратий, Миртемир, Қомиль Яшин, Улугу, Назир Сафаров, Михаил Швейддин улар ижодидан илгор аъёнларининг давом эттириб, ўзбек совет адабиётининг олтин саҳифаларини яратдилар.

Бугунги кунда ҳам ўзбек адабиёти ўзлари-
нинг интернационал бурчини шараф билан у-
даламоқдалар. Сўнги йиллар ичиде ёзувчилар,
мианинг кўпбал китоблари марказий нашриёт-
ларда ва чет элларда нашр қилинди. Октябри
революцияси билан бир вақтда туғилган роман
жари ва ўзининг чуқур илдизлагана эга булган
ўзбек шеърятки бугу, янги юксалиш боски-
чиде.

Социалистик санъат яратиш тўғрисида лекцияча гоълар асосида туғилган ўзбек совет театр, музыка, тасвирий, анилий, кинематография санъати ҳам улкан тараққиёт йўлини босиб ўтди. Ичкилобга қадам туркистонда миллий профессионал театр маъмул бўлмаганлигини эътиборга олганда, 1918 йилда оташин революционер Ҳамза Фарғонада биринчи ўзбек совет театри — ўлка асарий сёвсий труппани тузган эди. Бугунги кунда 30 дан ортиқ профессионал театр ва 9 республикалик миксиздан концерт ташкилотли халқ хизматиди. Театрларинининг репертуари нийҳатда ранг-баранг. Уларда ўзбек адибларининг асарларидан ташқари, рус ва қардош халқлар ёзувчиларининг, шунингдек, жаҳон классик ва чет эл прогрессив адибларининг асарлари сахналаштирилмоқда.

Утган 60 йилги соҳибдонида Узбек музика санъати соҳасида эришган утулдорлиқни, айниқса, дирижёрлик сазовор, композитор ва халқ санъатининг янги жанрлари кириб келди. Бугунги кунда республикамизда опера, балет, симфония, кор санъати кенг ривожланимолар.

Одатда халқ руҳига экин нарсалар турнишуға тез жорий этилади ва тез ривожланилади. Узбекистон ҳайкатерошчилиғи — Октябрь селараси. Лекин, шунга қарамасдан, у жуда тарихий санъат тури каби жадал таркибий эди. Бунинг сабаби шуки, ҳайкатерошлиқ уз образлари тимсолида халқ ва Ватан учун, партия учун фидокор кишилар тимсолини бадий жонлантиради.

Узбекистон маданияти ривожинга расмоларимиз қўшаётган ҳисса ҳам гоёт салмоқлидир. Санъатнинг бу тур реторикадан кейин кенг куланда ривожланди. Республикаимиз тасвирий санъат усталари қисқа вақт ичинда катта ютуқларга эришилди. Расмоларимиз замонавий

дошларимизнинг типик образларини яратмоқдалар.

Маданиятнинг бошқа турлари қатори кинематографияга ҳам фақат инқилобдан кейин, йигирманчи йилларда тамал тоши қўйилган эди. Ушанда «Узбекфильм» киностудияси ташкил этилиб, миллий бадий фильмлар ишлаб чиқарила бошлади. Бугунги кунда туртга киностудия фаолият кўрсатяпти. Кинематографчиларимизнинг энг яхши ижодий ишлари Халқроқ ва Бутуниттifoқ фестивалларида юқори баҳолан-

Маданият ютуқларини оммалаштириш ва кенг халқ оmmasига маънавий-тарбиявий таъсир ўтказишда ҳеч нарсa маданий-оқартув муассасаларининг ўрнини босa олмайдн. Республикамизда бундай муассасаларнинг жуда кўпи

тундан муассасаларнинг жуда кенг тармоғи иш юритяпти. Мустақкам билим ўчоғи бўлган кутубхоналар ҳозир диёри- мизда ун беш мингдан зиёд.

Меҳнатқошлар чинакамга маданият ижодкор- лари сифатида намоён бўлишқдалар. Ҳозирги кунда Ўзбекистонда етти мингдан зиёд ҳаваскор- лик коллективлари бор.

Социалистик маданиятимизда кўлга киритилган бундай муваффақиятлар совет санъаткорларининг имкониятлари гўлдат катта эканлигини кўрсатадими. Ривожланган социализм жаҳияти ёркин кечинамаларга бой маъна юксак инсон шахсини тарбиялаш ва аюлга етказишга алоҳида аҳамият бериб қарайди. Зотан, жаҳиятининг келагани ва рангаки, кудурати ва инсоният олдидаги обрў-эътибори охир-оқибатда юксак даражадаги оғиллик ва гражданилик масъулиятига боғлиқ.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ботроқ К. У. Черненко СССР Езувчилар союзининг правленисининг юбилей пленумида сузлаган нутқида совет адибати ва санъатининг йилми жонга хайитимиздаги улкан хизматини таъкидлаган ҳолда бу борадagi вафаларини аниқ курастиб берди. «Санъаткорнинг ижодий эланишидир», — деди К. У. Черненко, — таъбир жонга бўлса, ягона болашнинг нутқисига эга бўлиши — ҳаёт ҳақиқати, социалистик идеалларга содиқ бўлиши мумкин. Бу — санъат партиявийлиги, қалқчилигининг зарур шартлари».

Дарҳақиқат, чуқур ғоявийлик, ҳаққонийлик, гражданлик ва бадий маҳоратнинг юксак савияси социалистик реализм методидиники асосан унфалчилик бўлиб келди, бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолсаверди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг тақдир ва ўз-ўзи билан тақдир, ошкорани руҳида ўтган XVI ва XVII асрларда ҳам маданият ҳодимлари ва теориядорлари ҳам шундай маҳоратга эришганларидир. Унда адабиёт ва санъат ҳодимларининг имомий ҳаётга янада фолқор ағралишларининг томонлиги, партиянинг ва халқнинг, бадийи юксак савияли асарлар яратилари зарурлиги уққариб ўтилади. Бинобарин, маданият ҳодимлари партия ва халқ олдиданги ўз масъулиятларининг ҳам чуқурроқ ағлаб олишлари, бадийи ҳаётдан ғур, ғоялик қалқиб, заиф асарлар яратилари бутунлай барҳам беришлари зарур.

Мамлекеттин ичкинчи социал-экономикалык түзүлүшүндө биринчи тартиптеги мааниге ээ болгон нерсе - бул өлкөнүн тарыхый өнүгүшүндө муким үрп-адаттар, үн-бизиринин бешикчил, даңк кылууну талапта кылат. Ушундай кылып, республиканын өнүгүшү да саясат, коңуштардын, мекениндин ар-оолабын, КПСС, XXVI съездин да партия Марксистин Комитетин кезинин Пленумунун карорунун турмушка чыгмал татби кта бориб, мукмат кишишин, фаровон турмушинин улутчулук бадий юксак асарлар артедилер, мукматчибаддин коммунизм идеалдарига сарокат рухиде тарбиялаш шигири бун. даң кийчи хан муносиб хиссе кушадарлар бун.

Абадийлик

Ленин мукофоти лауреати Фахриддин Ғафур Ғулом халқимизнинг масароти меҳнати ҳаюдида доимо эҳтирс билан ёзар эди. Адабиётшунослар — Ш. Эшонхўжаев ва С. Зоҳидова шоирнинг шахсий архивидан сакланиб қолган «Тошкентлик пахтакор дўстларга» ва «Сенинг шеъринг» шеърларини редакциямизга тақдим этди.

Башкык. Бу

Ғафур ҒУЛОМ
ТОШКЕНТЛИК ПАХТАКОР
ДЎСТЛАРГА

Сўзининг устидан чиққан доммо,
Пахтакор халқига шараф-эътибор.
Нур каби далага бошладик оқин,
Меҳнат бриллиантин йиғиб олгани.
Тонг каби ғалаба байрам яқин,
Уфқдан жаҳонга доврў солгани.

СЕНИНГ ШЕЪРИНГ

...Ваёда вафо билан ҳамиша гузал,
Бутун юрт отланди терини динига,
Ғанимат Ғурусатлар нини қилар ҳал,
Беғамлик ярашмас ничан қилинга.

Пискент, Оғзасарой, Оржонникдае,
Шараф аргумонин илгари сурди,
Ғалаба куллари шиптиқда,
Ғурусат совтини олдинга бурди.

Жавоҳир сайидийда тўқни пахта ер
Кўзидан ўлади онахонларин.

Мени тезроқ тер, мер, мени тезроқ тер,
Олмас доналарин, дер маржонларин.

Бўқали Саодат Гулаҳмад қизин,
Кеча ўн беш тонна териб битказди,
Хувайдо у билан бир кўк юлдузин,
Гулай ўрғотган билан яна ўтказди...

Унида тинч ётмас паяхонлар ўртоқ,
Қолқочни дўстига беради кўман.

Қисқатириб босилмоқда... — Ред.

Сихат-саломатини бағишлар қишлоқ,
Сивдан у, биздан бу, дейдиганликде.
Меҳнат, фидойилик, ҳаёт шу зайил,
Тинимсиз яшроқдай оқмондай ўш.
Шуналик олтин бахт, тўқин-сочин йил,
Аламат ҳосилинг барча кузн.
Ҳар грами пахтагини мазмунлариде,
Етук бахтимизнинг сирин яширин.
Ишнинг тўла-тўқис якунидари
Эндиг келажак қанчалик ширин.
Миллий гуруҳимиз пахта ишдир,
Ўзбекка қаддон отахан меҳнат.
Ўз-ўзин танганидано кишидир,
Отахан меҳнатин қилдучи хурмат.
Нон уюқ сингари азия тўтайлик,
Ҳар чигит ҳосилин кўз қароғида.
Мутлақ омонликни бахт кўз тўтайлик,
Ҳар куннинг миғ қирра ялриғида.
Тошкентлик дўстлар, деб ўса айтди, аммо
Назарда тутгинд барча пахтакор.

Ажиг баҳодирсан азиятим, ҳалқим,
Бахтим, саодатим, ҳимматим ўзинг.
Донм Сурайёҳд тоғларда балқиб
Шеъримда бор нукта—бу сеннинг сўзинг.
Сен, дедим, олтинчи йил нари-берис,
Қўлимдан етаклаб донингим бердинг.
Қалбимдан етаклаб донингим қондошим ҳисси,
Бир етим болага жонингим бердинг.
Тирик инсонларнинг меҳнатқан, озод,
Қар соат бахтининг ихтирдир.
Қадим етган еримиз қилимоқда ёд,
Улут ҳосият бор ҳар қубурда.
Мангунга тоғтоғлар қабл юлдузиди,
Визилди оқлар уру-аймоқиди.
Бахти сўзини билмас угуз қудузли,
Намағонг қаттиғ қабл қаймоқиди.
Оқ, дебон пахтағини мақамқочқиман,
Йил, меҳнатингиз, азиз аятданш.
Умринг, саодатинг доимо ҳаволи,
Топорун далада қўйилди кўбиди.

ЁЗУВЧИЛАР ПАХТА ДАЛАЛАРИДА

ПАРВОЗГА ТИЛАКДОШМИЗ

УЗБЕКИСТОН ССР
ХАЛҚ шoirи Зокиржон Ҳа-
нонӣ таваллуд тоғпан Пах-
табод районига . «Комму-
на» колхози бор. Илгари у
ероқинга кўмаккин эди.
Илгари Утин билан колхоз
қар жихатдан ўси-улди.
Ушунга кўра неча колхоз
қунага ўз ахбарлар билан
қушладуно экин майдон
қам, аълодар ҳам ошди.
Хошир ҳисоблаб кўрилса
«Коммуна» га йигирма битта
колхоз қушилди.
Ана шу улкан ҳужумкага таъин
қил пахтакор, тақриблани раҳ-
бар Нарим Раҳимов бошчи-
лик қилди келадн Нарим-
нинг колхоз жидовнин қўл-
га олганга бу йил йигирма
бит тулди.
Бундан бироз ол-
дин колхоз йилига
ер миллион сўмга
етар-етмас даромад қилар-
ди. Хоширда эса Йилдик да-
ромад салкам беш милли-

он Ғртача
гектар бошпага
нердан пасайи
Колхозда паҳла
олган кишлоқ
Йилининг узида
икки юз колхоз
нинг уйлари га
Колхоз асоси
пайла етвистик
Йилда қилар
хирмон «Хотари
дорлик тента
икки пенгире
Йилин йилди ҳа
қи бўлмади. Б
сўнг колхоз
икки йил қўл
га етолмади.
би бор эди.
Ҳужумкарлар
диган сара ур
рушининг ўн
Олинадиган ҳо
хатдан аъло б
зим. Чигитини
толаси узун в
нод тааблаб

воё берса айти мударо бу-
ларди. Афсуски, амалда бу-
ндай эмас эди. Қолхоз пахта-
корлари планда белгиланган
тонналарни топишардию, бу
тонналардан яратилажак
маҳсулот билан қизиқини
масди. Бу аниқ йиллардан
бери давоё эаггаган хато
эди. Шунинг учун ҳам улар
еиштирган ҳосилдан пахта
тозалаш саноятининг ходим-
лари туёла қаноатланишмас-
ди. Хуллас, хийлолтозлик
устига хийлолтозлик. Бу-
нинг устига амалда эиик бе-
лаиатинг маалар «қариб
қолган» билан вилгата чали-
нар. Бундан ҳосил сифати-
га жиддий пугур етарди.

Нима қилиш керак? Хул-
лас, йини нав пахтага эхти-
ж қиундан-қуида ортиб бо-
рарди. Қани эиий селекция
чи олиқларнинг сай-й.хара-
катлари билан яратиладиган

Давоми кийинки бетла

д район, Абай номидаги совхозда пах
 шкент туқинмачилик ва енгил сано
 талабалари орасида енгил с
 акультетининг студенти Гулзора Пирова

Давоми нққинчи бетда

ТИПРОФИЛ ХАЗИНА БАХТИНГ БИР ЖАҲОН, СОВЕТАР ЮРТИДА СЕНГА ЁР ИКБОЛ!

УЙҒУН, Ўзбекистон ССР халқ шоири

Ю К С А Л И Ш

Жонажон Ўзбекистонимиз босиб ўтган йилларнинг ҳар бирини асраган дегим келади. Унинг адабиёти, санъати, умуман маданияти барча соҳалари шу йилларда мисли кўрилмаган суратларда ривожланди, ўсди.

Бундан олти йил бурунги Ўзбекистон, янги тузум, янги турмуш янги адабиёт ва санъат бунёд этиш иштиёқида ёнган ижодкор кишиларни олтин тўй арафасида қайта-қайта эслаймиз. Ҳамма ҳамма Ўзбекистонда ҳамма нарса янги эди. Шунинг учун бўлса керак, адабиёт ва санъатда турли-хил гуруҳ ва оқимлар бўларди: романтизм, символизм, реализм, ҳатто футуризм. Янги адабиёт яратиб осон бўлмади. Бу йўлда қочиқлиш ва адабиётдан бўлиши табиий эди. Аммо халқ бахти, ватан ва коммунистик жамият равиши йўлида, коммунистик партия илгари сурган гоғлар учун курашган ижодкорларимиз янги маданиятга асос солишди. Унинг туркираб ривожланишига замин ҳозирладилар. Булар — Ҳамза, Абдулла Қодирий, Сўфизода, Садриддин Айний, Ғафур Ғулом, Ҳамид Олимов, Ойбек, Абдулла Қаҳҳор, Шайхзода, Комил Йилми.

Ҳамза Ҳамидзода Нисезиннинг ўзи маданиятимизнинг бир неча соҳаларида тамал тошини қўйди: театр ва драматургия, композиция ва оташин революцион пафос билан сурғиланган янгича шеърлар... Ҳамзадек буюк ижодкорларнинг етишиши учун ҳам янгиликнинг замин бўлиши керак эди. Бундай замин Улуғ Оқтобда инқилоб, Ўзбекистоннинг янги республика билан тегилганда ҳур ўлкага айланиши ва халқимизнинг кўп йиллик истибоддан қутулиши бўлди.

Оловли йилларда Ҳамза ташкил этган илк театр труппалари билан театрларимизнинг бутунги доруғини муқояса қилиб кўрайлик. Қанчалар ўсиш,

қанчалар юксалиш! Шу оддий чоғиштиришнинг ўзида Ўзбекистоннинг ўтмиши ва бутунги ақлол намоян бўлмайдими!

30-йилларнинг бошларида Иттифоқимиздаги барча ёзувчиларнинг ягона союзга биришув мақсадимиз маданият ҳаётида улкан воқеа бўлди. Бунинг жаҳоншумул аҳамиятини биз СССР ёзувчилар союзи ва Ўзбекистон ССР ёзувчилар кўйиёни нишонланган байрамларда яна бир бор чуқур ҳис этдик. Шу ўтган давр ичида ижодкорларимиз ягона социалистик метод асосида қалам тебратдилар, адабиётимизни энг инсонпарвар, энг тараққийпарвар адабиёт сифатида оламга машхур этдилар. Бу улкан ишда ўзбек ёзувчиларининг ҳам муносиб ҳиссаси бор.

Ўзбекистон — дўстлик ва қардошлик ўлкаси. Октябр инқилоби тўғрисида туғилган СССР халқларининг дўстлиги ва қардошлиги, уларнинг партия атрофидаги жипслиги Улуғ Ватан уруши йилларида оғир синовдан ўтди. Бу суроли йиллар Ўзбекистон учун ҳам катта имтиҳон бўлди. Адабиётимизда интернационал дўстлик мазмунли адабий қарор топди. Республикада Михаил Швейцердин, Александр Удалов, Борис Пармузин, Шомил Алдияр, Рўзи Қодирий сингари турли миллатда мансуб ижодкорлар қалам тебратмоқдалар.

Адабиётимиз тасвирига рус халқи маданиятининг равиши бениҳодир. Улуғ Пушкин, Лермонтов, Л. Толстой, Гоголь, Достоевский, Горький, Маяковский, Блок ва бошқа буюк адиблар асарларининг ўлкамизга кириб келиши маданият ҳаётида улкан воқеа бўлди. Янги ўзбек адабиётининг пайдо бўлишига катта таъсир кўрсатди.

Бугунги Ўзбекистон — социализмнинг Шарқдаги машаъли. Бунинг пайтахти Ташкентда ўтаётган халқаро анжуманлар ҳам исботлаб турибди.

Марғилода Яўлдош

Охунбобоевга ўрна-
тилган ҳайкал.

С. МАҲКАМОВ фотоси

санъаткорлари ҳам актив қатнашганлар.

Файзулла Ҳўжаев халқ орасидан етишиб чиққан талантлар, ташаббускорлар ишини юксак қадрлар ва уларга доимо ҳар томонлама ёрдам беришга тайёр эди. Масалан, 1934 йили Мухиддин Қўри Ёқубов Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон Халқ Комиссарлари Совети республикада опера ва балет театри ташкил этиш ишига ҳозирлик кўриш масаласи бўйича муҳокама қилди.

Бу ўринли тақлифи ЎЗКП Марказий Комитети секретари Акмал Икромов ва ЎзССР Халқ Комиссарлари Совети Раиси Файзулла Ҳўжаев маълумлашди. Республикадаги пайтахти Ташкент шаҳрида опера студияси ташкил этилди. Мухиддин Қўри Ёқубов студия директори қилиб тайинланди. Студия атрофида Ҳалима Носирова, Тамарахоним Мухтор Ашрафий, Толибжон Соликов, Луфтхоним Саримсоева, Тўхтасин Жалилов, Юнус Ражабий каби санъаткорлар уюшди.

Мажмуи, 1937 йилнинг баҳорида Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган Ўзбекистон олимларининг биринчи съезди ҳаётида унутмас воқеа бўлди. Съездда таърих нутқи сўзлар экан, Файзулла Ҳўжаев социалистик Ўзбекистонимизда шаклан миллий, мазмунан социалистик фан ва маданиятнинг гуллаб-яшнаётганлигини қувонч билан қайд этди.

Биз республикамиз ва ўзбекистонимизнинг кутлуғ тўйи муносабати билан партия, давлат арбоби, ленинчи коммунист Файзулла Ҳўжаевнинг республика илм-фан ва маданиятига қўйган ҳиссаси, унинг қўйган катта хизматларини алоҳида таъкидлаш лозим топдик.

Мажид ҲАСАНОВ, филология фанлари кандидати

«ЭТИҚОД УНИНГ» учун диний ҳаётда ҳам, одат ҳам эмас эди. Унинг учун бу жамият олдидagi маънавий масъулиятнинг чуқур англаб етилган асоси — Юсуповнинг бутун ҳаёти давомида унинг вужудини қамраб олган ҳиссиёти эди. (У ҳамма вақт: «Халқ олдида, одамлар олдида» дер эди. Машарти, Станиславскийнинг машхур ибораси билан айтганда, ўзида театрни эмас, балки театрда ўзини севадиган актёр маълумиятга маҳкум экан, сизда фақат ўзини севадиган ва қўрайдиган давлат арбоби ҳаёт ватандаш муваффақиятсизлиги, қоманроқ қилиб айтганда, нафотидан сўнг эса тезда унутлиб кетишга маҳкумдир. (Эҳтимол, бундайларни эсга олишлари мумкин, аммо афсуски, ўзи ўйлагандек ҳайрат ва миннатдорчилик билан эмас, албатта)». Борис Ресков, Геннадий Седовнинг машхур давлат ва жамоат арбоби Усмон Юсуповнинг ҳаёти, фаолияти ҳақида ҳикоя қилувчи китобининг «Сўнги қўғиқ» деб номланган боби шу сатрлар билан бошланади. Улар Юсупов фаолиятининг энг кейинги даврига тўхталиб, «Бойвўт-4» совхозининг директори қилиб қабул қилинган «Сўнги, аммо афсуски, ўзи тезда унутлиб кетишга маҳкумдир. (Эҳтимол, бундайларни эсга олишлари мумкин, аммо афсуски, ўзи ўйлагандек ҳайрат ва миннатдорчилик билан эмас, албатта)».

— Сен ёшсан, дедим, ўз-ўзидан аёнки — бахтисан. Ҳаётинг ойнадай равшан: пионер, комсомол, партия. Коммунизм қўраганимиз — бу ҳам тушунарли, майли, ҳозиргача унчалик бўлмасда, ўқиб-ўрганганидан кейин ўла-қўни тушуниб олсан. Қўш, бизнинг ахлоқимиз мунист орзу қиладиган, эргашса, ўрганса арийдиган катта бир мактаб бўлиб қолди. У танлаган йўлни изохлаш, унинг ўз сўзлари билан йўлни кўриш. Шофери Аркадий Шенников фронтга жўнатаётганида шундай деган эди:

— Сен ёшсан, дедим, ўз-ўзидан аёнки — бахтисан. Ҳаётинг ойнадай равшан: пионер, комсомол, партия. Коммунизм қўраганимиз — бу ҳам тушунарли, майли, ҳозиргача унчалик бўлмасда, ўқиб-ўрганганидан кейин ўла-қўни тушуниб олсан. Қўш, бизнинг ахлоқимиз

қандай эди? Революция амалга ошар-ошмас, қараб-санки, меншевиклар, эсерлар, жадидлар ғимирлаб юрди. Қай бирга қўлоқ солишингиз билмай, бошингизни қўлиб кетмаётганга, мадори қолмаганга ўхшайсан, ким қўлини қўса ушалаб олишга тайёрсан... Мундоқ қарасанг, қанча қўллар узатилиб турбди қаршингда! Ленин танаб қўр-қўрлардан кераклигини... Шунда мен большевикларнинг қўлидан тутдим. Сабабини билмайсан-а, бу жуда оддийгина: худди ўзимнингга ўхшаб, унинг ҳам қўли қалоқ эди-да...

Улуғ Ленинга, болшевикларга бўлган ишонч жуда эрта — инқилобнинг дастлабки йилларида бўлиб қолган эди. Бу ишонч уни олдин бахтисан, дедим, партиянинг қўлидан тутдим. Сабабини билмайсан-а, бу жуда оддийгина: худди ўзимнингга ўхшаб, унинг ҳам қўли қалоқ эди-да...

Унинг Ленинга, болшевикларга бўлган ишонч жуда эрта — инқилобнинг дастлабки йилларида бўлиб қолган эди. Бу ишонч уни олдин бахтисан, дедим, партиянинг қўлидан тутдим. Сабабини билмайсан-а, бу жуда оддийгина: худди ўзимнингга ўхшаб, унинг ҳам қўли қалоқ эди-да...

Унинг Ленинга, болшевикларга бўлган ишонч жуда эрта — инқилобнинг дастлабки йилларида бўлиб қолган эди. Бу ишонч уни олдин бахтисан, дедим, партиянинг қўлидан тутдим. Сабабини билмайсан-а, бу жуда оддийгина: худди ўзимнингга ўхшаб, унинг ҳам қўли қалоқ эди-да...

Унинг Ленинга, болшевикларга бўлган ишонч жуда эрта — инқилобнинг дастлабки йилларида бўлиб қолган эди. Бу ишонч уни олдин бахтисан, дедим, партиянинг қўлидан тутдим. Сабабини билмайсан-а, бу жуда оддийгина: худди ўзимнингга ўхшаб, унинг ҳам қўли қалоқ эди-да...

Унинг Ленинга, болшевикларга бўлган ишонч жуда эрта — инқилобнинг дастлабки йилларида бўлиб қолган эди. Бу ишонч уни олдин бахтисан, дедим, партиянинг қўлидан тутдим. Сабабини билмайсан-а, бу жуда оддийгина: худди ўзимнингга ўхшаб, унинг ҳам қўли қалоқ эди-да...

Унинг Ленинга, болшевикларга бўлган ишонч жуда эрта — инқилобнинг дастлабки йилларида бўлиб қолган эди. Бу ишонч уни олдин бахтисан, дедим, партиянинг қўлидан тутдим. Сабабини билмайсан-а, бу жуда оддийгина: худди ўзимнингга ўхшаб, унинг ҳам қўли қалоқ эди-да...

Унинг Ленинга, болшевикларга бўлган ишонч жуда эрта — инқилобнинг дастлабки йилларида бўлиб қолган эди. Бу ишонч уни олдин бахтисан, дедим, партиянинг қўлидан тутдим. Сабабини билмайсан-а, бу жуда оддийгина: худди ўзимнингга ўхшаб, унинг ҳам қўли қалоқ эди-да...

Унинг Ленинга, болшевикларга бўлган ишонч жуда эрта — инқилобнинг дастлабки йилларида бўлиб қолган эди. Бу ишонч уни олдин бахтисан, дедим, партиянинг қўлидан тутдим. Сабабини билмайсан-а, бу жуда оддийгина: худди ўзимнингга ўхшаб, унинг ҳам қўли қалоқ эди-да...

Эркин НОСИРОВ

лаганлар уни халқ қўриқчиларининг оддий бир ишчиси деб, ўзларига яқин тутишди. Усмон Юсупов республикамиздаги бугунда тарих бўлиб қолган унутмас ҳар бир воқеага иштирок элди. 1925 йили ўртада (Эски Жўвада) нутқ сўзлади. Юсупов ана шу нутқдан узоқ вақт — то умрининг охиригача татсириб олиб юрганни айтганда. У шундай деган экан:

— Ҳамма майдонга йилганлардан қўйилганимизнинг қўйилганини очди, биз, камбағаллар давлатни бошқаришда қатнашар эканмиз, бу давлат — Ўзбекистон республикаси эса республикалар Иттифоқи составига кирар экан...

СССР Марказий Ижроия Комитети Раиси М. И. Калинин сўзларининг тарихий аҳамияти, чин ҳақиқати шунда эдики, мингларча тингловчилар — оддий кишилар қаторида туриб, бу нутқни эшитган Усмон Юсупов кўп ўтмай давлатни бошқаришда қатнашибгина қолмай, балки унинг раҳбарлиги лавозимига қўтарилади.

Маълумки, Ўрта Осиёда Россия, Украинанинг йирик шаҳарларидагидек аллақандай таркиб топан ишчилар коллективларига эга саноат марказлари йўқ эди. Юсупов фаолиятининг асоси республикани индустриаллаштириш билан боғлиқ. Биринчи беш йиллик мобайнида икки юзга яқин корхона қўрилди. Москвадан бир юз эллик малакали ишчи ва инженер Фаргона тўқимачи-

Фаргона канали бу улкан бахсларга арийдиган эди. Кейинчалик, канал битта, у Ўзбекистон учун, мамлакат учун беш йилликларимиз тарихида Магнитка, Днепр, ГЭС, Кузнецк мисоли катта аҳамиятга эга бўлди.

Фаргона тажрибаси жаҳон ирригацияси тарихига улкан, мислсиз воқеа бўлиб кирганлиги Улуғ Октябрнинг ғалабаси — Инқилоб эди. Бу ҳақда ёзувчи Пётр Павленко ҳаёжонланиб ёзган: «Мен Фаргона каналида бўлган пайларимни энг бахтлир хотирларимдан деб ҳисоблайман. Бу ерда ҳамма нарса худди тугалланган коммунизм давридагидек ажойибдир. Мен бу ерда кўз ўнгимда бир жойга қўйиб, истиқболда нималар қилинганлигини кўрсатувчи халқнинг жонли кучини кўрдим».

ЧИРЧИК ЭЛЕКТР-КИМЕ КОМБИНАТИ — шу йилларнинг яна бир гиганти, Ўзбек пахтачилигининг истиқболи эди. Бу улкан қурилишда Юсуповнинг тоққиз йилликларини намоян бўлди. Катта Фаргона каналининг бош инженери А. Н. Асоченский Чирчиқ қурилишига йўл йил бошчилиқ қилган эди. Бу тажрибали инженер Усмон Юсупов гоғларини амалга оширишда фидокорлик кўрсатган, унинг иззат-ҳурматида сазовор бўлган кишилардан бири эди. Юсупов у билан тез-тез суҳбатлашар, аниқсана, азотли ўғит комбинатини қачон ишга тушириш ҳақида сўрарди. Бу, Ўзбекистон учун, пахта

та учун кечиктириб бўлмайдиган гоғ зарур маҳсулот эди.

Декабрь ойида ВКП(б) Марказий Комитети билан СССР Халқ Комиссарлари Советининг Чирчиқ қурилиши тўғрисидаги қарор қабул қилинди. Унда азотли ўғит комбинатини ишга тушириш муддати 1940 йил сентябрь, деб кўрсатилган эди.

Усмон Юсупов халқ хўжалигини, қишлоқ саноат корхоналари қурилиши билан бирга халқимиз учун муҳим бўлган маданият, маънавий қурилишга ҳам катта эътибор берди. Пештоғида «Улуғ Ватан уруши» йилларида қурилган деб ёзилган Мухомий номидида Музика театрини эъланнинг узаклиги бунга мисол бўла олади. Оғир уруш йилларида театр ҳаётини ҳаёт эканлигини у биринчилардан бўлиб аниқлаган эди...

Урушнинг дастлабки кунларида қўл бутун Ўзбекистон ўзини сафарбар қилинган деб ҳисоблаган ҳаммага мат-лум. Айниқса, республиканинг ақл-идроки ҳисобланган Ўзбекистон КИ(б) Марказий Комитети деярли кеча-кундузда давомда ишлашга тўғри келди. Бу ишларнинг қўлими республика миқёсида улуғ эди: ШАРҚқа қараб миллионлаб кишилар, станоклар, машиналар, архивлар, қимматбаҳо музей буюмларидан иборат кудратли оқим келмакда эди. (Кишилик тарихида бундай катта саноат қурилиши учрамаган). Инглиз пуб. листисти Александр Верт бу жасоратни қисқа ва тўғри ифодалаган: «1941 йилнинг ноябрендe яқинда 1942 йил бошларида саноатнинг кўчилиши ва унинг Шарққа жойлаштирилишини уруш вақтидаги энг кучли ташкилотчилик ва инсоний жасоратлар ҳисобига киритиш керак» деб ёзган эди.

Ўзбекистонга заводлар келди, бошлаган дастлабки йилларда металл бўлган зарурат инки-уч баравар олган эди. Бу масала қисқа фурсатда ҳал этилди: Ўзбекистон металлургия комбинатини қуришга розилик олинди. Академик Бардин бошчилигида комбинат учун Бекобод посёлкидан жой танландилар...

БУ ҚУРИЛИШЛАРИНИ ишга тушириш осонга тушмаганини орадан узоқ йиллар ўтгандан сўнг — бугун баҳолаб, энг одил баҳо бўлади.

Усмон Юсупов ҳаётидаги асос солган кўп нарсаларини қўришга муяссар бўлди, келажакка ҳамма ишонч тўғрисида билан янги. Халқимиз олтин йил даврида яшиган ғалабаларда, кучли қўлларда, буюк инқилоб нафасини, Усмон Юсуповдек ажойиб партия арбобларининг қаддини ҳис этамиз. Улар совет кишиларнинг юраклариде абадий яшайдилар.

Ражаббой РАҲТОВ

МАНГУЛИККА ДАХЛДОР

Ҳаётда шундай кишилар борки, уларнинг онгли ҳаёти, иккинчи-сиёсий ва ижодий фаолияти бутунча халқни, ояна юрти, жонажон коммунистик партия ишига бағишланган бўлади. Халқимизнинг севилими ва ардоқли фарзанди, революционер, ленинчи болшевик, Шарқда биринчи Совет давлати — Бухоро, Халқ Совет республикаси раҳбарларидан бири, Ўзбекистон ССРнинг биринчи Халқ Комиссарлари Советининг Раиси, тарихчи олим, оташин нотик, публицист, сезгир дипломат Файзулла Ҳўжаев ана шундай мангуликка дахлдор сиймолардан.

У ўзининг иккинчи, сиёсий фаолияти даврида Ўзбекистон экономикаси ва маданиятининг гуллаб-яшнаши йўлида тинимсиз фаолият кўрсатди, айниқса илм-фан, маданият, халқ маорифи, адабиёт ва санъат соҳасида, тараққотис сифатида ибратли ишларни амалга оширди. У партия, давлат ишлари билан банд бўлишига қарамай, 30 дан зиёд китоблар, рисоалар, қўллаб мақолалар, суҳбат ва хотираларини мерос қолдириб кетди. Унинг турли даврда ёзган «Шу куннинг вазибалари», «Набатдаги вазибалар», «Уч думан», «Октябрнинг олти йиллиги», «Мамлакатимиз маданияти ва иқтисодий ривожланиши билан алоқадор муҳим масалалар», «Бухоро инқилобининг таълими тўғрисида» каби мақолалари республикамиз фан ва маданияти истиқболига ҳам қаратилгандир.

«Халқ маорифи соҳасида», — деган эди Файзулла Ҳўжаев 1928 йили ёзган «Ўтган йил» мақоласида, — са. водзиллик билан курашни кучайтириш, қишлоқларда мактабларни кўпайтириш, ҳамма босқичлардаги мактабларда ўқувчиларнинг сифий составини яхшилаш ва ўқувчиларни сиёсий жиҳатдан тарбиялашга алоҳида эътибор бериш зарур».

Бухоро Халқ Совет республикаси ташкил топган (1920 — 1924) йиллар давомида Ўлганинг иқтисодий ва маданий тараққиёти Файзулла Ҳўжаевнинг серкира фаолияти билан ҳам барчаси боғлиқдир.

Маълумки, Файзулла Ҳўжаев кенса алоҳида мансуб ижодкорлар: Садриддин Айний, Ҳамза Ҳамидзода Нисезин, Абдулла Қодирий, Абдулла Авлоний, Абдулвоҳид Мунзим, Мухаммадшариф Сўфизода, Абдулқосим Лоҳути каби адибларни доим қўллаб-қувватлаб келди. Бухоро Халқ Совет республикаси томонидан 1923 йили ёзувчи Садриддин Айнийга нафақа талини этилганлиги, ўзбек тилида «Инқилоб учқунлари» шеърини маммуасининг напир этилиши ҳам ана шу катта эътибордан далолат бериб турибди.

Файзулла Ҳўжаев С. Айнийнинг Бухоро тарихида ир китоб ва мақолаларини сиқиқлаб ўқир экан, уларнинг ютуқ ва камчиликларини тўғри кўрсатади. «Сад-

риддин Айнийнинг китобчасида, — деб ёзган эди у «Бухородаги революция ва Ўрта Осиёнинг миллий чегараланиши тарихига доир» номли китобининг иккинчи напирига ёзган сўзбошида, — жадидизм ҳаракатининг айрим босқичларини ёритиб берган жуда қимматли материал бор. Жадидизм айрим раҳбарларининг, жумладан, С. Айнийнинг ўз кечиримларини жуда яхши тасвирлаб берган бу китобча психологик жиҳатдан айниқса қизиқарлидир. Бироқ Бухородаги революция тарихига доир қимматли материал бўлган бу асарда, афсуски, бир қанча жуда қимматли камчиликлар борки, бу камчиликлар тарихий ҳақратлардан айрим фактларни кўпичча буюб кўрсатибгина қолмасдан, шу билан бирга, иккинчи-сиёсий ҳаётнинг ҳаракат бўлган жадидизмга нотиғри, ҳақдан ташқари маъмул баҳо беради. Айнийнинг жадидизм билан болшевикларнинг яхлит, бўлимас, бир-бири билан боғланган бир бутун ҳаракат тарихида талқин қилишга уринганлиги ҳаммадан ҳам қизиқроқ бўлиб қолган.

Файзулла Ҳўжаев «Жадидизм» номли асарига 1905 йил рус буржуа революциясидан кейин Туркистон ва Бухорода жадидизм ҳаракатининг бошланиб кетиши, унинг саводсиз халқ орасида ўрнатилган илм-маърифатнинг тарқатиш йўлидаги хайрли ишлари юқори баҳолагани, Айни вақтда жадидизмнинг реакция моҳияти ҳам очиб ташлангани.

Садриддин Айний ва Файзулла Ҳўжаевнинг Бухоро инқилоби тарихи ҳақидаги асарлари бир даврда ёзилган бўлиб, ҳар икки асар 1926 йили напир этилди. Ёзувчининг урушгача бўлган беш йилликлар даврида яратган «Документа», «Судхўнинг улим», «Қўллар» каби асарларининг яратилишида ҳам Файзулла Ҳўжаев, Акмал Икромов каби партия ва давлат арбобларининг қимматли фикр-мулоҳазалари, йўл-йўриқлари янги айтиб ўтиш жоиз.

Файзулла Ҳўжаев маданият, адабиёт ва санъат ҳолатларининг энг яқин дўсти ва масъула туғил эди. У 30-йилларда ёзилган асарларни кўздан кечириб, коллективлаштириш ҳаётига доир асарлар ҳам ёзилганлигини пайқайди, ёзувчи, шоирларни қишлоқ ҳаётининг янги саҳифаларини тасвирлашга даъват этди. Бу борада у ёзувчи Абдулла Қодирийга қишлоқ ҳаётидан коллективлаштириш даврига доир янги бир асар ёзишни масъула беради.

Абдулла Қодирийнинг ўғли Ҳабибулло Қодирийнинг «Отам ҳақида» китобида ёзилган ва биз билан суҳбатларидан берида қайд этилганлар, Абдулла Қодирий Файзулла Ҳўжаев масъула билан қишлоқ ҳаёти, янгида чуқур ўрганган ва ниҳоят, «Обид» кетмон» повестини яратган.

Юқорида қайд этилгани, дек Шарқ тарихи, мадания-

ти, адабиёт ва санъатини зўр эътироз билан севган Файзулла Ҳўжаев халқ ичида чиққан талантларни, айниқса хонанда ва соҳна асарларида халқ ҳофизлари, топишда тинимай рахмрўли қилган, уларга тўғри йўриқлар кўрсатган, масъула ҳаётлар берган. Халқимизнинг машхур ҳофизлари, санъаткорлари Ҳожи Абдулазиз Расулов, Мулла Тўйчи, Садрхон Ҳофиз, Мухиддин Қўри Ёқубов, Юсуф қизик Шакаржон, Ҳалима Носирова, Тамарахоним Мухтор Ашрафий, Толибжон Соликов, Луфтхоним Саримсоева, Тўхтасин Жалилов, Юнус Ражабий каби санъаткорлар уюшди.

Бухоро инқилоби ғалабасидан кейин шоир ва драматург Ҳамзанинг сайёр драматургияси халқ орасида пёсалар намойиш этди, омма орасида агитация ва пропаганда ишларини олиб борди.

Тўйчи Ҳофиз бошлиқ бир гуруҳ халқ ҳофизлари, соҳна ва бастакорлари Бухоро инқилоби воқеаларида ўз санъатлари билан омма орасида фаол қатнашдилар.

Шу йили Бухоро амриллиги — феодализмнинг Туркистондаги сўнги таянчи емирилишида шонли Қизил Армия ва Бухоро инқилобчиларига қўмқлаштириш ниятида Самарқанднинг «Регистон» майдонида қўрилган ёшлар отряди тузила бошланди. Мана шу ёшлар Бухоро инқилобига тартиб ва ташвиқ этишда Тўйчи Ҳофиз бошлиқ халқ

ча бу ишнинг бутун масъулиятини сезиб туришарди. Колхоздаги ишлар қандай бораётгани барчаннинг эътиборида эди. Янги на амал, да ўзини оқлайдими. йўқми, бунинг колхозчилар амалда исботлашлари лозим эди.

Колхозчилар янги нави нави барисоли чақалоқдек парвариш қилишди. У биринчи йил қўнқидликке тоқиб босмади. Бунинг тути сабабларини ўрганилди: сўғиринида ҳаттога йўл қўйилганлиги учун талай пайкалар ғўза-си яхши илди отмаган экан. Иккинчи йил бу ҳисобга олдинда ва қўнқилишга ишлар сифатли бақарилди. Оқибатда, ҳосил биринчи йилдагига нисбатан анча ошди. Янги на ўзининг маъжуд афзалликлари билан секин-аста деҳқонларда умид уюғтди.

Икки йилнинг талай сабоқлари беиз кетмади. Янги нави нозиклиги ҳам, танилиги ҳам сезилди. Уманил илаш ҳўққини олган, муҳими колхозчилар наварига тушиб, улар ишончини қозongan эди.

Бу йил колхозда ана шу навида учинчи марта ҳосил олинганлиги. Унга бир минг тўрт юз эллик гектар майдон ажратилган.

ПАРВОЗГА ТИЛАҚДОШМИЗ

Боши биринчи бетда ўша на районнинг шароитларига мос келса, эртароқ етилса ва серҳўсл бўлса! Ҳамма ана шу орзу билан ишарди.

Селекцион олимлар вақтида мададла келишди. СО. ЮНИХИНИНГ Андижон об-ластидан олишлари янги на устида қизил эллик боришга эдилар. «Андижон-6» деб аталган бу на илмий тажриба ва синовлардан яхши ўтганидан

Эркин ВОҲИДОВ

СЎНГГИ КЕМА

Кўпдан буён ҳаёлимни банд қилиб юрган драма-
тик асарга ниҳоят нуқта қўйгандек бўлдим....
Азиз Ўзбекистонимиз ўзининг қутлуғ ёшларини ни-
шонлаш арафасида турган шу хотирли кунларда
Ватан меҳри, юрт олдидagi бурч ҳақида ёзилган бу
асардан бир парча Сиз — қадрли газетхонларга
тақдим этишдан бахтлиман.

ШЕЪРИЙ ДРАМАДАН ПАРЧА

ИСКАНДАР

Ака, мени адо қилдинг. Урдинг бешафқат.
Тани бошқа дард билмайди. Бу чин ҳақиқат.
Ҳа, мен худди ўрмонзорда адашиб қолиб
Она бўри эмчагини сўрган боламан.
Шу ўрмонда умрим ўтди, шунда қоламан.
Лекин менга қаттиқ тегдинг, хайрлашар чоғ
Энди битта воқеани эсга соламан.
Бу ҳеч кимга айтилмаган сир эди, алҳол,
Саодат кел, йигитини қўй, сен ҳам кўлоқ сол.
(Инглаб ўтирган Саодат бери келди)
Роппа-роса ўн тўққиз йил бўлди ўшанга,

(Жалолга)

У пайтда сен ранс эмас, бригадир эдинг,
Единганим, Марокашнинг учта меҳмонга
Ўз далагини кўрсатгандинг.

ЖАЛОЛ

Ҳа, ҳа эсимда.

Пахтачилар эди.

ИСКАНДАР

Балли, Улар ўша кун

Етиб қолди.

ЖАЛОЛ

Август эди. Колхоз боғига

Жой қилгандик.

ИСКАНДАР

Ҳа. Сен энди яхшилаб эсла,
Ўшаларнинг бири эди Ибн Мутаваккил...

ЖАЛОЛ

Бўлди, бўлди! У сен эдинг. Энди эсладим.
Наҳотки сен!

САОДАТ

(четга)

Оҳ, мен ахир ош дамлагандим,
Қандоқ уни танимадим? Нега сезмадим?
У шийпонда имо билан саро сўраганда
Мен косала сув келтириб бердим. У олиб
Мендан кўзини сира узмай сиқарган эди.
У кўзларда дард бор эди, меҳр бор эди.
Қувонч билан ҳам аралаш сеҳр бор эди.
У дам сени билганим йўқ, қандоқ билардим,
Таниганда, билганда ҳам нима қилардим?
Э, воҳ, сени шу аҳволга солиб қўйдимми?
Юрагингни, Ватанингни олиб қўйдимми?

ИСКАНДАР

Ўша кун мен худди тушда кўргандек кўрдим
Бирга ёнғоқ ўйнаб юрган ўртоқларимни.
Ошом колхоз олабиди ураршув бўлди
Мен хайратдан одамларга термулар эдим:
У амаки, у олам, у болалик жўдим...
Кампирларнинг орасидан кўзим жавдираб
Мен онамни излар эдим, топа олмадим.
Тирик борми ё ўлганини била олмадим.
Бир ўйладим—шартта турсам — қичқириб айтсам:
Эй сиз, жигаргўшаларим, қадрларларим,
Жондошларим, мен Марокаш фуқаросимас,
Ўзингизнинг Искандариман, Тиркиман, десам,
Ана унда томошаю қий-чувини кўринг
Базўр тилини тишлаганча ўлтирдим.

ЖАЛОЛ

Нега?

Нега ўзинг танитмадинг?

ИСКАНДАР

Қандоқ танитай?
Хиёнатсиз эканимга исботим қани?
Бир ярим йил Ўрнинг даро пахталарида
Ит асобини чекганимга қорғоним борми?
Е фашистнинг соқчисини ўлдирганимда
Ундай тилхат олганимдими? Мени чалажон
Ўрмонзорда топиб олган немис кампир ҳам
Хужжат ёзиб, бармоқ босиб бермаганди-ку.
Ким нишонар эди менга? Ким бўлар эдим?

Халима
ХУДОИБЕРДИЕВА

СУРУР КЎНҒИРОҒИ

Халима НОСИРОВАга

Авал мен ўзим суйиб кўзимнинг қаросидай
Арзир сўнгра бу залга десам «оёққа қалқинг».
Хумо қушдай чарх уриб курашлар орасида
То абад қўли баланд, кўкраги баланд халқнинг
Гурурининг боиси — шан ўти бори келди
Ўзбекистон санъатини бир байроқдор келди.

Азал тоза инжулар тўрт тарафга сочилган
Андижонга тушгани балки Сизга теккандир.
Шундан кўксингизда эрк, кураш гули очилган
Шундан юрак тикланиш азобларин чеккандир.
Сиз майдонга чиққансиз қувонч — доғингиз

билан

Бўғзингизда яширин, кўнғироғингиз билан.

Ераб, кўнғироқларни кўп олдилар нишонга

ЖАСОРАТНИНГ СЎНГГИ ТУНИ

Майли шодумонлик, ё ғорат тун,
Улажакман фақат жасорат тун!
Ўлганлар қолган йўқ жанг майдонида
Мен билан душманини қирдилар қирқ

йил.
Қачонки толиқиб кўзим кетган дам,
Мен билан ҳақкалаб юрдилар қирқ

йил.
Дўстим юрарди бир қизни эғалаб
Кун келди, оҳ, дўстим қонига ботган.
Тушларимда «Нега ўлдинг, нега»лаб
Киз ўзин дўстимга отгани-отган.

Тушимда қийқириб, ўртага олиб
Қимдир хотинимнинг хатин беради...
...Инграйман, йигитлар ултурмай қолиб
Танқлар босиб-янчиб ўтиб боради...
Урушнинг даҳшатли қўлларидир—дор
Қирқ йил ювломди дил доғларимни.
Ераб, кўз юмдимми, қолиб ҳамда хор,
Осадилар маҳбус ўртоқларимни.

Қандоғам тўқилмас кул бўлиб кўксим
Ахир унинг томир-томири куйган.
Қасал кўзилардай қўл ушлашиб жим
Чўп гўдаклар борар крематорийга.

Кетаркан бу беҳишт қўшлари билан
Бир кун рост-рўёни тамом тарк этсам.
Урушнинг исёнкор тушлари билан,
Андармон умримнинг сўнггига етсам.

Ўлганлар қирқ йиллик шаҳидмас —

хуним

Тунда ўлган оғам, иним бўлади.
Ўлар билан сўнгги ўтказган туним
Энг сўнгги жасорат туним бўлади.

Сурнай навоси...

С. МАҲКАМОВ фотоси

ПУБЛИЦИСТНИНГ

ФАОЛ СЎЗИ

Ўзбекистон ССР Ёзувчи-
лар союзи очерк ва публи-
цистика кенгашининг нав-
батдаги йигилиши бўлиб ўт-
ди. Унда филология фанла-
ри доктори Очил Тоғаев
КПСС Марказий Комитети-
нинг Бош секретари, СССР
Олий Совети Президиуми-
нинг Раиси К. У. Черненко,
нинг СССР Ёзувчилар сою-
зи ташкил этилганлигининг
50 йиллиги тантаналари ҳам-
да Бутуниттифоқ халқ на-
зоратчилари кенгашида сўз-
лаган нутқлари ва улардан
келиб чиқадиган вазифалар
хусусида гапирди.

Сўзга чиққан нотиқлар
партия кўрсатмаларини из-
чил амалга ошириш, ҳаётга
янада активроқ аралашиб
масалалари устида тўхталди-
лар.

«ТОМА-ТОМА КЎЛ БЎЛАУР...»

Зум ўтмай бу хушхабарни биз
болалар бутун қишлоқ бўйлаб
теркатардик. Атор чол уч-
тўртта катта-кичик чемадон-
ларини очиб қаторлаштирар-
ди. Уларда болаларнинг кўзи-
ни ўйнатадиган жез ёки лой-
дан ишланган, соддагина безак
берилган хўштаклардан тор-
тиб, қизларнинг жону дили
бўлган сакичу чанқовуларга-
ча, чолларнинг соқол тарағи-
дан тортиб, хотин-халаларга
аскетадиган нинаю ўймоқча
бўларди. Атор молларини
асосан эски-туски латтага, че-
гитга, қоп-қанорларнинг бў-
лакларига, пўсткака, мис пар-
чаларига айриб-шай қиларди.
Биз болалар учун унинг ке-
лишига қараб, эски-туски тўп-
лаб қўйиб одат тусига кириб
қолганди. Гоҳо халп қийса бў-
ладиган нимдош кийим-кечек-
ларини қичқириб бериб, ота-она-

миздан калтак еган кезларимиз
ҳам бўлган...
Ҳозир халқимиз жуда тўқ,
фаровон ҳаёт кечирмоқда.
Модомики шундай экан, бу
хайрли ишнинг ҳождати бўл-
май қолдимикан, деган ўрин-
ли савол турғилади.

Мутлақо бундай эмас! Ҳозир-
да ҳам сановатимизнинг икки-
ламчи хомашёга эҳтиёжи
катта. Кўпгина хонадонлар-
да кўй ёки эчки пўстка-
лари офтобда қовжириб де-
ворнинг, чўп-чорнингги ус-
тида ётади. Нарв бурса, қиш-
да этикнинг лойини артмиш
учун остона тагига ташлаб
қўйилади. «Ахир, бу увол-ку,
нега бундай қиласизлар!», деб
сўрасангиз, «Олиб бориб топ-
ширишга эришмайди», дейиш-
ди қўл сизга.

Дарвоқе, бир сафар ўзим
ҳам икки дона қўй терисини
Муҳаммад ПИРРИЕВ
Қорақўл райони

Не замон кўришмай бўлмишман
хумор
Боғинга киргали бергил ижозат!

Истагим: севгинга бўлай муносиб,
Висолинг тиларман тўлқиндай
тошиб.

Бир қучоқ гул мисол бағримга босиб,
Бир яйрай, гўзалим, бергил ижозат!

Айланай қора кўз, сумбул сочингдан,
Ўймоқдай оғзингдан, қийғоч

қошингдан,
Интизор бўлганман кичик ёшингдан,
Шодланай гўзалим, бергил ижозат!

Дунёда не бордир заҳматдан афзал,
Дунёда не қиммат ҳурматдан афзал,
Боғларинг яшнаган жаннатдан афзал,
Дам олай гўзалим, бергил ижозат!

БИЗНИНГ БОБО

Бизнинг бобо яшаб етмиш ёшини,
Ялт-юлт оппоқ соч қолади бошини.
Кўнгли очик, ўзи зийрак, шод-хандон
Кампирларга учиради қошини.

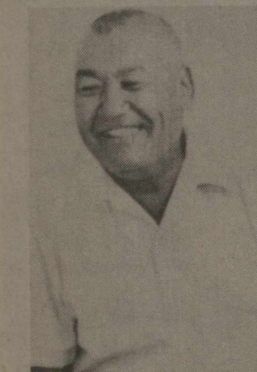
Бизнинг бобо овози хуш ва баланд,
Ишга уста, гапга чечан, ҳунарманд.
Қўшиқ айтса, севаман, деб зорланар,
Рақс этганда йигитларга берар панд.

Бизнинг бобо тинмай меҳнат этади,
Ҳар ишни ҳам жуда қойиллатади.
Бизнинг бобо феъли бола феълидай,
Ёшлар билан тўп ҳам ўйнаб кетади.

Бизнинг бобо доим шоддир,
гамлимас,
Доим тетик, қариман деб ғам емас.
Бирор кампир қулиб боқса ноз билан,
Бор вужуди мумдай эриб, бўлар маст.

Бизнинг бобо ўйлар дўстлар
фойдасин,
Сўзи, иши йирик, йўқдир майдаси.
Эр йигитдай эл кезади тинмасдан,
Бизнинг бобо бир кампирнинг
шайдоси.

Қорақалпоқчадан Азиз АБДУРАЗЗОҚ
таржималари

Жўлмирза ОЙМИРЗАЕВ

БИР КУН

Бировга ой маъкул ва бировга кун,
Бировга кундузу ва бировга тун,
Биров кўп гапирар ва биров беун,
Ҳар кимса тил билан қуш

олар бир кун.

Ҳар нарса ақл ила ҳушга кўнади,
Ҳар ниҳол вақтида ўсиб, унади,
Лолалар вақтида чўғдай ёнади,
Баҳор, ёз, куз ўрнин қиш олар

бир кун.

Одамсан, қизганчиқ феълинг
ташлагин,
Минг йилга ном қолдир,
юз йил яшагин,

Тоғ билан тоғ асло учрашмас, лекин,
Одамлар учрашиб, қўшиллар бир кун

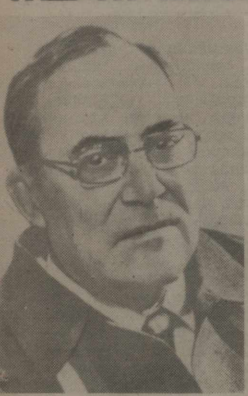
Олдинга бошлайди ботир полвонлар,
Манзилга етказар оғир қарвонлар,
Бўш кетмай, меҳнатда ўтса замонлар,
Дилдаги орзулар ушалар бир кун.

ИЖОЗАТ БЕР

Соғиниб, сиғиниб келдим севар ёр,
Боғинга киргали бергил ижозат!

ИШЧИ ИНСОН КУЙЧИСИ

ларга хос талабчан меҳри-
бонлик ҳар дам сезилиб
турар эди. Биз унинг «Тоғни
қаришлар» романидаги
Тимофей Сапожников, «Та-
нишнинг, Балув» романида-
ги Павел Балув синари
образларини замонадош иш-
чи, коммунист сиймоларини
яратилша ўрнак ва сабоқ
олганимиз.

Вадим Кожеников уруш
ва тинчлик мавзуда ўтири
сиёсий руҳдаги асарлари бил-
ан («Қийинча ва қалқон»,
«Режиссёр Девиснинг қис-
мати») совет прозасининг
иктисодий тасвир кучини
оширишда катта ҳисса қўш-
ди. Биз унинг энг яхши
асарларини ўз она тилимиз-
га севиб таржима қилган-
миз.

Вадим Михайлович ўзбек
ёзувчиларининг самимий
қадрдони, республикамиз
кинобонларининг соф виж-
донли, қалби кенг масла-
ҳатчи дўсти эди.

У бошқарган «Знамя»
журнали ўз саҳифаларида
ўзбек адабиётининг энг ях-
ши намуналарини босиб, Бу-
туниттифок китобхонага ет-
казиб келди. В. Кожени-
ковнинг ўзбек адабиёти,
ўзбек ёзувчилари ҳақида ёз-
ган мақолалари, нуқталари-
даги ўқитлар, коммунист ва
моҳир адиб сифатидаги та-
лабчан маслаҳатлари ҳеч
қачон ёдимиздан чиқмайд.

Улуғ рус совет адабиёти
бизнинг маҳорат мактаби-
миздир деганда, биз Вадим
Кожеников сингари ўлмас
кинофильмлари намоиш қилар,
адиб билан
ҳаёт ва адабиёт ҳақида
узоқ самимий суҳбатлар ку-
рар эдилар. Кенг фикрли,
тажрибали адибнинг бадиий
талантини ташқари, яна
ажойиб бир фазилати, омма
билан мулоқот таланти бор
эди. Суҳбатларида ҳарбий,
ларча тетиклик, «правда-
чи»ларга хос шойрона-пуб-
личистик заъв, устоз адиб-

Вадим Михайлович Ко-
жениковнинг порлоқ хоти-
раси, илқ сиймоси қалби-
мизда, эзгу ҳисларимизда,
энг яхши асарларимизда
яшайжак.

Асқад МУХТОР

САФАРБАРЛИК КУЧАЯДИ

23 октябрда Ўзбекистон
ССР Ёзувчилар союзи бош-
ланғич партия ташкилотини
нинг ҳисобот-саялов йиғили-
ши бўлиб ўтди. Ёзувчилар
союзи партия ташкилотининг
секретари Раҳмат Файзий
ҳисобот доклады қилди.

— Коммунистлар, Ўзе-
кистонлик барча адиблар
КПСС Марказий Комитети
нинг Бош секретари, СССР
Олий Совети Президиуми-
нинг Раиси К. У. Черненко-
нинг СССР Ёзувчилар со-
зи правленис юбилей пле-
нумида сўзлаган дастурий
миллати нутқини катта қизиқиш
билан ўрганиб чиқдилар,
яқинлиги билан қўлаб-қув-
ватламоқдалар. — деди
докладчи. Улар партия
этилози олдига қўйётган
вазифалар масъулиятини чу-
қур ҳис этмоқдалар.

Республика Ёзувчилар
союзи бошланғич партия
ташкилотини, унинг бюроси
КПСС XXVI съезди, партия
Марказий Комитетининг
кейинги пленумлари, Ўзе-
кистон Компартияси Марка-
зий Комитети XVI ва XVII
пленумлари қарорларини

турмушга ижтисодиёт
этиш борасида бир қатор
тадбирларни амалга ошир-
моқда. Адибларни социал-
иктисодий ва маданий нури-
лиш вазифаларини ҳал
этишга сафарбар қилмоқда.

Нотиқ ўз докладыда бош-
ланғич партия ташкилотини
фаолиятини янада яхшилаш
билан боғлиқ камчиликларга
ҳам тўхталди ўтди.

Музокараларда Ўзбекистон
ССР халқ ёзувчиси Т. Тў-
ла, ёзувчи Н. Бондаренко,
БААП республика бўлими-
нинг директори Р. Раҳмо-
нов, Ўзбекистон ССР халқ
ёзувчиси Ҳ. Ғулом, Адабиёт
фонди Ўзбекистон бўлими
нинг директори Ю. Юсупов,
«Йилдиз» журналы редак-
цияси партия ташкилотининг
секретари А. Ёсмонов,
Ўзбекистон ССР Ёзув-
чилар союзи правление-
сининг биринчи секретари С.
Азимов сўзга чиқдилар.

Нотиқлар бошланғич пар-
тия ташкилотини ва унинг
бюроси ҳисобот йиғилида кат-
та ташкилотчилик ишлари
олиб борганини қайд

Бугун! Бу тилоранг му-
жазада қанча кўш
замин ҳарорати, дехон ме-
хнати мужассамлашганини
ўлчаш қийин. Табиат бугун
бошогини жуда мукаммал
қилиб яратган. Ҳар бир дон
алоҳида либосга ўралган,
улар тартиб билан, симмет-
рик ҳолда жойлашган, пар-
рандаларга эм бўлмаслик
учун найзасини қилтиқлар
билан таъминланган.

Инсон қўлига иш қуроли
тутгандан кейин биринчи бў-
либ бугунги маданияш-
тирган бўлса ажаб эмас.
Бунга неча аср бўлганини
ҳеч ким айтмайди. Археологлар
топган далил-
ашларга қараганда, ироқ-
ликлар олти минг йил му-
қаддам ҳам галлачилик би-
лаш шугулланган экан.

Пўн, бунга бугун дунёга
келган сана деб билмаслик
керак. Нон — табаррук неъмат.
У бугун миллирларда одам-
нинг насбаси. Бир кило-
грамм бугунги нон 2000 ка-
рония қувватга эга. Унинг
тарихида хужайра ҳаёти-
ни, муҳим омили бўлган
оқсил, углекислотлар бор.

Мамлакатимиз галла эти-
тириш буйича жаҳонда би-
ринчи ўринга чиқиб олган-
га анча вақт бўлди. Айн пайтда
бугунги одамнинг 70
миллион гектарга етган.
Ер юзига ҳаммаси бўлиб,
200 миллион гектар майдон-
га бугунги кишининг ҳисобга
оладиган бўлсак, бу рақам
салмоғи янада аниқроқ на-
моён бўлади.

Фақат гектарлар эмас буг-
дунг навилар ҳам йил сайин
қўлайиб борапти. Селекцио-
нерлар тобора серхосид бар-
дошли, сифатли навларни ву-
жуда келтиришмоқда. Буг-

МУСЛИМА ОПАНИНГ «МУСЛИМКА»СИ

дой селекциясига гоятда му-
камаб. Уни дургайлаш
учун сутталаш қулатиш ва
бошқоқ гулга кирган дақиқа-
да худди микрохирургдек
эҳтиёткорлик билан иш ту-
тишга тўғри келади. Ботани-
кадан йироқроқ бўлган ки-
шиларга бошқонинг гулга
кириши ғайритабиий бўлиб
туялиши мумкин. Аммо
бунга сира ажабланмаслик
керак. Бугунги ҳам бош-
қонинг ғайритабиий бўлиб
туялиши мумкин. Аммо
бунга сира ажабланмаслик
керак.

Бугунги ҳам бош-
қонинг ғайритабиий бўлиб
туялиши мумкин. Аммо
бунга сира ажабланмаслик
керак. Бугунги ҳам бош-
қонинг ғайритабиий бўлиб
туялиши мумкин. Аммо
бунга сира ажабланмаслик
керак.

Агар у ўша бошқоққа эъти-
бор бермаганда, ўрмг гарам-
га босганда биз катта ҳази-
ланг қўлдан берган бўлар-
дик. Шундай қилмаганда
номи тарихда қолмас ва бу-
гун биз унинг мадх этиб
едималар ёзмаган бўлардик.

Ана шу бир лаҳзалик
эътибор, синчковлик олдин
ўроқчи аёлга боқийлик бахш
этиди.

Йўқ, бу ҳали кашфийёт
ҳам, боқийлик ҳам эмасди.
Шунчаки тасодиф, аниқро-
ғи, муқаддаси эди, ҳолос.
Уни умрбоқийликка айланти-
риш учун ҳали қўнт-сабот,
меҳнат изланиш талаб эти-
ларди.

Бирор ғиёҳда дафъатан
ўзгача сифатлар пайдо бў-
лишини селекционерлар му-
табииятга дейишди. Мутабииятга
кўпроқ тасодифлар сабаб
бўлади. Балки бу бугунги
уруғи аллақандай тасодиф-
лар билан ўзга қитъалардан
келиб қолгандир.

Бирорта парранда са-

бабли шу Бойсон ёнбағир
ларига тушган бўлиши ҳам
эҳтимолдан ҳоли эмас.
Балки, шамол аллақандай
кучли навинг оталиқ чағи-
ларини учириб келгандир
ва маҳаллий навлар билан
дургайлашиб қолгандир.

Албатта, ўроқчи аёлни
мутабиия қонуналарни қизиқ-
тирмасди. Унга салкам
бир қарич келадиган ана шу
бошқоқ, аниқроғи, унинг
зуриёти керак эди. Аёл
бошқонини қафтига олиб эди:
донлари қирмизи, йирик,
мағзи тўқ.

Ўроқчи аёлнинг ўша лаҳ-
задаги ҳолати бизга маълум
эмас, албатта. Лекин у аниқ
топган каби қувонган, ҳая-
жонланган бўлиши табиий.
Балки, бундай ҳам бўлма-
гандир. Зотан, гап бунда
эмас.

1934 йилнинг қайноқ ёзи
эди ўшанда. Орадан, эллик
йил ўтгач, биз унинг ички
нечималари ҳақида баҳс-
лашимизнинг ўзи ортиқча.
Лекин аёлнинг дилда жуда
эзгу бир ният пайдо бўлган-
лиги, яъни ана шу уруғни
авлодлар учун қўлайитириш
оразуси кўртка ёзган.

Лиги аниқ. Акс ҳолда нога-
ҳонда топган муъжизасини
эъзозламас, баҳоргача эҳтиёт
қилиб сақламасди ҳам.

Инсон насл учун, зуриёт
учун курашади. Табиатнинг
йиш учун кураш қонуни
шунга тақоза этади. Бунинг
учун аёллар кўпроқ масъул
бўладилар. Улар фақат ўз-
ларининггина эмас, фарзанд-
лари, неваря-чеваралари,

нинг ҳам ризиқини бут бў-
лишини ўйлайдилар.

Томорқанинг дастурхон-
деч сотихга сочилиган бугун-
нинг номи ҳам, тақдир ҳам
қоронғу эди. У гўдакка ўх-
шаб меҳрга, парваршига
муҳтож эди. Аёл ҳам оналик
меҳрини қўшиб, уни воёга
етказиб бошлади. Ўй, у ани
нав яратиб, шухрат қозониб,
муқофот олишни ҳаёлига
ҳам келтирган эмас. У
фақат учқундан аланга яра-
тиш, бир ҳовуқ домини
бир неча ботмонга етказиш
ни килганда, ҳолос.

Уруғ мўлжалдагидан кўп-
роқ ҳосил берди. Аёл уруғ-
лини яна эҳтиёт билан, сақ-
лади. Келаси йили ҳосил-
дан эса қўн-қўшилларга ҳам
улашди.

Орадан уч-тўрт йил ўтиб,
тор бағридаги Маҷай қишло-
ғида кўп томорқаларга ўша
қирмизи дон экиладиган бўл-
ди. Колхознинг номини
«Қаҳрамон» дердилар ўша-
нда. Янги нав томорқалар-
дан ошиб ўтиб колхознинг
сарҳадсиз адирларида ҳам
барқ ура бошлади.

Айрим участкаларда у гек-
тар ҳисобига олтиш цент-
нердан ҳосил берди.

Олтиш центнер! Ана
шу қўрсаткич хусусида оз-
гина мушоҳада юритсак
ортиқчалик қилмас. Ҳозир
мамлакатимизда ҳар гектар
ғаллазордан ўрта ҳи-
собида 17-18 центнердан ҳи-
сил олинади. Ғаллачилик
мактаби ҳисобланган Красно-
дар ўлкасида бугунги ҳосил-
дорлиги 33 центнерни таш-

қил элади.

Шундай қилиб, «Қаҳра-
мон» колхоз ҳосилдорлик
бўйича рекорд кўрсаткичга
эришадиган бўлди. Бу ерда-
ги аллақандай сирли нав
ҳақидаги шов-шувлар район
ва областдагиларни ҳам чи-
накамга қизиқтириб қолди.

Район бош агрономи Очил
Савдов янги нав хусусиятла-
рини ўрганиб, у ҳақда юқо-
ри ташкилотларга хабар бе-
ради. Маҷайдаги янги
бугунги нави Ўйлош ота
Охувобоевни ҳам чина-
камга қизиқтириб қолди.

У кишининг ташаббуси би-
лан бу нав тезда Ўзбекистон
бўйлаб районлаштирилади.
Унга «Муслимка» деб ном
берилади.

Биз таърифлаган аёл
Муслима Бегимова, юқорид-
га айтганимиздек, шухрат ва
муқофотни ҳаёлига келтири-
маган бўлса-да, 1937 йили
«Галла устаси» Фахрий Ёр-
лиғи, орадан кўп ўтмай
Меҳнат Қизил Байроқ орде-
нига сазовор бўлади.

Янги нав учун пул муқофоти
олади.

Аслида қавлар ҳам одам-
ларга ўхшайдилар. Улар ҳам
дунёга келадилар, кенсаяди-
лар, нишдан чиқадилар.

Муслима опа вафотидан
кейин (1955) «Муслимка»
окизланиб қолди, насаллик.
ларга кўп қалинади ва ўр-
нини бошқа навларга бўша-
тиб беради.

Ҳозир ҳам бу нав ғалла-
чилик селекциясининг олтин
фонди ҳисобланади. Унинг
уруғи махсус жойларда сақ-
ланади, тажриба участка-
ларида синиб қўрилади.

«Муслимка» сафдан чи-
қиб турибди, ҳолос. У —
ўлган эмас!

Муслима опа ҳам...

Н. РАҲМАТОВ

Тошкент тракторлари...

ҲАММАМИЗ—ПАХТАКОРМИЗ

Бир гуруҳ ижодкорлар
СССР халқ артисти, Ўзе-
кистон Театр жамаиети прав-
ленисининг раиси С. Ра-
шодов, Ўзбекистон ССР халқ
артисти, ҳазратларидан
Сирдарё областининг «Оқ
олтин» районидаги Вороши-
лов номи совхоз меҳнат-
кашлари ва ҳашарчилари
ҳузурида бўлдилар.

«Пахтакор» меҳнатини
шарафлаймиз» шiori ости-
да ўтган учрашувда Ҳамза
муқофоти лауреати, шoir
Эркин Воҳидов, Ўзбекистон
халқ артисти Екуб Аҳмедов,
республикада хизмат кў-
рсатган артист Малика Аҳме-
дова, хонанда Бахтиёр Хол-
жаев, Муқимий номидаги

музикали театрнинг артист-
лари — Файзулла Аҳмедов,
Абдушорин Салимов, Меҳ-
ридан Ҳошимов, республи-
када Ленин комсомолы муко-
фоти лауреати Насиба Ус-
монова иштирок этдилар.

Бу ерда пахта тарафтан
Тошкент Давлат университети
тарих факультетининг
ғолиб «Спартак» отряди
шағинга музикали табриқлар
яйлади. Г. Шодиева, С.
Анобобоева, М. Насруллаева,
А. Сафаров каби ўнлаб ил-
горларга атаб концерт
номерлари ижро этилди.
Шеърлар ўқилди.

Б. КАРИМОВ

ҚИЗИҚАРЛИ КОНЦЕРТ

Самарқанд область филар-
монияси ўзининг навабдаги
кенгайтирилган бадиий кенга-
шини Ўзбекистон ССР Ма-
даният министрлиги, Ўзе-
кистон ССР Ёзувчилар со-
зи, республика Театр жамаи-
ти ходимлари, М. Афшарий
номидаги Тошкент Давлат
консерваторияси педагог-
олимилари ва Самарқанд дав-
лат опера ва балет театри
ижодкорлари иштирокда ўт-
казди.

Бадиий кенгашида этногра-
фия ва хореография ансамбл-
лари учун ўрта яқин вокал-
хор ва соль концерт номер-
лари ижро этилди ҳамда қа-

бул қилинди. Бу асарлар
СССР Давлат муқофотининг
лауреати, Ўзбекистон ССР
халқ ёзувчиси Ҳамид Ғулом,
Ўзбекистон ССР халқ артис-
ти, Ҳамза муқофоти лауреа-
ти, композитор М. Левиев,
Ўзбекистон ССР халқ артис-
ти, хореограф Гаҳар Раҳи-
мова каби ижодкорлар билан
олиб борилган ҳамкорлик ту-
файли яратилган.

Янги кўп овозли музика
асарларини тузилган бу
концерт программаси Ўзе-
кистон ССР ва Ўзбекистон
Компартиясининг 60 йилли-
гига бағишланди.

О. ЧАПИЛИГНА

КИТОБХОНЛАР ҲУЗУРИДА

Таниқли адиб, Ўзбекистон
ССР Ёзувчилар союзи прав-
ленисининг секретари, Ўзе-
кистон ССРда хизмат кў-
рсатган маданият ходими Бо-
рис Пармузин Қўқонда ки-
тобхоналар билан учрашувлар
ўтказди.

М. Горький номидаги ша-
ҳар Марказий кутубхонасида
адиб асарлари кўргазмаси
очилиди. Ғафур Ғулом номи-
даги Адабиёт музейида унинг
ҳаёти ва ижод йўлига ба-
ғишланган махсус стейнд таш-
кил этилди.

М. И. Калинин номидаги
Меҳнат Қизил Байроқ орде-
ни Ег-мои комбинати ма-
даният саройида ўтказилган
учрашувда Борис Пармузин-

нинг ижоди ва ижтимоий
фаолияти ҳақида комбинат
партия ташкилотини секретари
В. Соломонова, шаҳар пар-
тия комитетининг иккинчи
секретари А. Губкин, «Зна-
мя труда» газетаси редакто-
ри Н. Лукашов, комбинат
директори, Беруний номида-
ги республика Давлат муко-
фоти лауреати, республикада
хизмат кўрсатган радио-
нализатор, техника фанлари
кандидати Ю. Екубов сўзла-
дилар.

Учрашувда Борис Парму-
зин Қўқон шаҳри билан бо-
ғлиқ бўлган хотираларидан та-
ъириб берди, ижодий режа-
лари билан ўртоқлашди.

З. РАҲИМОВА

ГАЗЕТХОНЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

Олот районидаги «Ленин
йўли» колхоз пахтакор-
ларига Ингим-термидо ёрдам
кўрсатган Бухоро меди-
цина билим йури Улуғчи-
лари «Ўзбекистон адабиёти
ва санъати» газетасининг
авторлари билан учрашди.
Шоирлар Тошўлат
Аҳмедов, Мухтор Худойку-

лов, Анвар Ҳожи ҳамда
филология фанлари канди-
дати Э.Т.Ширинов ада-
биёт ва санъат муҳлислари-
га газета коллективни амал-
да ошратган ишлар ҳақида
сўзлаб бердилар. Сўнгра
мушоира бўлди.

Бухоро

И. САФАРОВ

ПАХТАКОРНИ МАДҲ ЭТИБ...

Чортоқ районидagi «Мос-
ква» колхоз меҳнаткашлари
700 гектар ерга илгичка то-
лали чигит экиб, ҳар гекта-
ридан 41 центнердан «оқ ол-
тин» етказишга азму қарор
қилгандар. Яқинда шу кол-
хознинг Аҳмадийон Абдурах-
монов бошлиқ бригадаси да-
ла шийнонда Ғафур Ғулом
номидаги муқофот лауреати,
Ўзбекистонда хизмат кў-
рсатган санъат арбоби, шoir
Пўл Мўмин билан учрашув
бўлди. Учрашувда шoir ян-
ги шеърларидан ўқиб берди.

Ж. РАҲИМОВ

ЧЎЛҚУВАРЛАР ОЛКИШИ

Муқимий номидаги рес-
публика музикали театри-
нинг бир гуруҳ санъаткор-
лари Қарши қўқонда Баҳо-
ристон райони пахтакорла-
рининг меҳмони бўлишди.

Ўзбекистон ССР халқ ар-
тисти, Ҳамза номидаги рес-
публика Давлат муқофоти
нинг лауреати Ҳамза Ума-
ров, артистлардан Адиба
Мирзаева, Салимжон Носи-
ров, Насриддин Рустамов
ва бошқаларнинг, чиқишлари
пахтакорларда катта тасву-
рот қолдирди.

А. САФАРОВ

ШОИР СОЗИ ЯНГРАЙВЕРАДИ

Алишер Навоий номидаги
Адабиёт музейининг янги
ташкил этилган фольклор
экспозициясининг халқ шо-
ирлари залида машҳур халқ
дostonчиси Муҳаммадқул
Йонмурод ўғли Пўлкан ҳаё-
ти ва ижодий фаолияти ҳа-
қида ҳикоя қилувчи матери-
аллар алоҳида ўрин олган.

Пўлкан шoir 25 ёшдаёқ
моҳир дostonчи сифатида та-
нилиб, 70 га яқин қаҳра-
монлик, ишчи-романтик
ҳамда тарихий халқ дoston-
ларини билган. Витриналар-
да шoir кўйлаган «Гўрғў-
ли», «Юнус пари», «Мисқол
пари», «Авазхон», «Авази
излаш», «Ҳасанхон», «Чам
бил қамали», «Бўтақўз»,
«Хиломон», «Замонбек»,
«Қиронхон», «Эрназархон»,
«Шайбонийон» каби дoston-
торлар намоиш этилган.

Пўлкан 1916 йилда мам-
буран мардиорликка оли-
ниб, Россиянинг бир қанча
шаҳарларида бўлади, кўп
машаққатлари бошидан ке-
чиради. Шулар асосида у
«Мардиор» дostonини яра-

тади. Дostonда мардиор
олиш муносабати билан Тур-
кистон ўлкасида юз берган
халқ қўзғолларини, ўзбек
меҳнаткашларининг мажбу-
рий мардиорликка жўна-
тилиши, ниқибол бошланги
мақуламуларнинг озодинка
чиқишлари тасвирланган.

Совет даврида шoir
аътанавий халқ дostonлари
билан бирга, ўзбек бахшья-
ри орасида биринчилардан
бўлиб «Ҳасан батрак»,
«Комсомолка Ойтути», «Ҳа-
санқўл» сингари асарлар
яратиб, замонавий халқ дoston-
тончилигининг вужудга ке-
лишига муносиб ҳисса қўш-
ди. Пўлкан шoir дostonлар
қўйлаш ва ижод қилиш би-
лан бирга умрининг охири
қунаргача қадар ўз қишло-
ғида партия ва Совет ҳуку-
матининг барча тадбирлари-
ни амалга оширишда жон-
бозлик кўрсатди.

Ҳозирги кунимизда Хатир-
чи районида Пўлкан номи
берилган мактаб бор. Эко-
понатлар орасида шу мактаб.

нинг умумий кўриниши, Пўл-
кан шoirнинг ҳамқишлоқла-
ри билан биргаликда тушган
сурати ҳам бор. Айниқса,
Пўлкан шoir машҳур халқ
бахшиси Эргаш Жуманбул-
бул ўғли билан тушган расм
ягона ва ноёблиги билан
алоҳида киёматга эга. Шун-
дай эътиборли экспонатлар-
дан яна бири — музейнинг
махсус бюртимас асосида
ленинградлик таниқли мўй-
қалам соҳиб Н. Рейст чиз-
ган Пўлкан портретидир.

1975 йил сентябрь ойида
шoirнинг 100 йиллик юби-
лейи тантанали нишонланди.
Самарқандда йирик илмий
анжуман бўлиб ўтди. Шу му-
носабат билан чиқарилган,
шoir тасвири туширилган
қўқрак нишонлари ва бош-
қа материаллар музей экспо-
зициясини янада бойитган.

Баҳолир ВАЛИЕВ,
Алишер Навоий номидаги
Ўзбекистон Давлат адаби-
ёт музейининг илмий хо-
дим

ЗАМОН ВА МАҲКУРАВИЙ КУРАШ

АФФОНИСТОН: МИЛЛИЙ СИЁСАТ САМАРАЛАРИ

СССР Афғонистон дўст-
лик жамаиети Ўзбекистон бў-
лими раисинин

ОХУН ҚИЗИҚ ҚУЗУРЖОНОВ КУЛАДИ

Юсуфжон қизик Шакар-жоннинг 90 ёшга кириши мунасибати билан Марғилонда бўлиб ўтган юбилей кечаси ҳеч эсимдан чиқмайди. Ушунда қизикчиларнинг аския, пайро, ҳикояларини тўлаб сўйиб қилиш, лоақал маҳаллий газеталар саҳифаларида бериб бориш керак, деган фикр пайдо бўлган эди. Бироқ орадан сал вақт ўтгач, Юсуфжон қизик вафот этди. Шунда унинг шоғирди Охун қизик ҳикояларини тўлашга қарор қилдим ва фольклоршунос Музафина Алавинова муктоб йўллар, у кишининг бу масалаларга мунасибатларини сўрадим.

Охунжон ака билан илгари ҳам учрашиб турарди, айрим ҳикояларини, жумладан «Муштум» журналида чиққан ҳикояларини ёзиб олгандим. Юқоридаги мактубдан кейин унинг ижоди билан астойдил шуғулланиш фикрига келдим. У кишининг 20 та ҳикоя, аскиясини ёзиб олдим. Лекин орадан кўп ўтмай Охун ака тўсатдан вафот этилди. Бу йўқотувдан кейин Охун аканинг ҳикояларини тўлаш

лаш қўйишга сўғмади. Унинг устига илмий ишлар билан шуғулланиб кетганим туфайли вақт кам бўлди. Аммо Охун қизикнинг ҳикояларини гоҳ-гоҳ қўлимга олиб, хўсиниб қўярдим. Охири, Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзига бориб, шоир Отаёрга учрашдим. У бу хайрли ишни охирига етказиш кераклигини айтиб, мени рағбатлантирди.

Дарҳақиқат, ҳали ҳам вақт бор кўринади. Охун қизикнинг ўғиллари Одижон, Олимжон, Хусанбой (Ойдин) ўз оталарининг ҳикояларидан айтиб, одамларни кўлдиршларини эшитганмиз. Охунжон аканинг ҳикояларини эсда сақлаб қолган одамлар ҳам бор. Агар улар ўз ёрдамларини аямасалар, бир яхши иш охирига етган, эҳтимолки, ҳозирда тирик бўлган қизикчиларимизнинг ижодларини ҳам тўлаш бошлардик кетармиз. Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 60 йиллиги кўндала Охун қизик Хузуржоннинг ижодида айрим намуналарини сизларга ҳам тақдим этаётганимдан гоёт хурсандим.

Иброҳим КАРИМОВ, фалсафа фанлари кандидати, доцент

СУЛАЙМОН БУҚОҚ ВА ОХУН ҚИЗИҚ

(Абулқосим Тўйчиёв тилидан)

Сулаймон буқоқ деган аскиячи бўларди. Естиқдек бўқоғи бўлиб, дунёда иккига хунук бўлса, биттаси шу одам эди. Афтига қараб ҳам ярим соат кулардигиз: кўзларини ола-қула қилиб доим осмонга қараб юварди, сал букри бўлгани учун ери кўролмасди. Бир кун у Охун қизикни чақирди:

— Охун ўғлим, кўпича мен билан бирга юрасан. Сенга бир илтимосим бор.

— Хўш.

— Бировга билдирмагини, ариқ келганда «вушт» деб хўштак чалиб қўйсанг. Одамлар ери кўрмайди деб, кул япти.

Хўш бўлади.

Шундай қилиб Охун қизик ариқ келганда хўштак чалиб Сулаймон буқоқни ўтказиб юрибди.

Бир кун тўйда гапириб ўтириб Сулаймон буқоқ билдирмасдан Охун қизикнинг чўнтагига бир пёсла нишода солиб юборибди.

Охун қизик уртага чиқиб гапирибди шундоқ қўлини чўнтагига солса, шилпиллаб ётганмиш. Бундай қараса, нишода. «Бунга албатта, Сулаймон ака қилган», деб ўйлабди у. Эртасига улар яна бир тўйга йўл олишди. Охун қизик Сулаймон буқоқни 15 метр жойда 20 марта сакратибди.

— Охун ўлгур, шудгордан олиб кетасанми? — дебди Сулаймон буқоқ жаҳди чиқиб.

— Ҳа, олдин ариқ қазиб, кейин кўча қилган экан, ўтаверинг, — дебди ва тўйхонагача минг марта сакратибди.

Тўйхона олдида катта ариқ бор экан, индамабди. Ша-лошлар сувга тушиб кетган Сулаймон буқоқ, чиқиб дебди:

— Ҳа, Охун ўлгур, яна бир марта «вушт» десанг, ўлар-мидинг!

— «Вушт» дердим, оғзим тўла нишода эди. — деб жавоб берибди Охун қизик.

ҚУТҚАРУВЧИГА МУКОФОТ

Юсуф қизик билан Охун қизик Комсомол қўлида айланиб юришган экан. Бир ерга келганда Охун қизик деворга қараб тўхтаб қолди.

— Ҳа Охун, юр! — дебди Юсуфжон қизик.

— Э-э, бу ёққа келинг, уста, — дебди Охун қизик девор-даги ёзувга ишора қилиб. — Мана пул топадиган жой! Эшитинг: «Кичик» чўкиб кетаятган одамни қўтариб қолса 50 сўм мукофот». Зўр экан! Бир иш қилсам. Мен ўзимни сувга ташлайман-да, «до» деб бақираман. Сиз эса қўтариб оласиз. Кейин 50 сўмин бўлиб оламиз. Бир кунда ўн марта чўкаман.

Юсуфжон қизик рози бўлибди ва Охун қизик бир чўкур жойга ўзини ташлабди. Шўнгиб чиқиб, кўзларини ола-қула қилиб додлабди. Нафаси қайтиб, қулоқларига сув кирибди. Аммо Юсуфжон қизик индамай тураверибди.

— Ҳа уста, ечиниб ташламайсизми? Сувнинг тагига кириб кетаяман-ку, — деб бақирибди Охун қизик.

— Чўкавер, чўкавер! — дебди Юсуф қизик.

— Ҳозир чўкиб кетаман, — деб бақирибди Охун қизик.

— Чўкавер, чўкавер, — дебди яна Юсуф қизик, — тагини ўқимаган экансан, чўккан ўлиқни олиб чиққан одамга юз сўм мукофот бера экан...

САҲНАДАГИ САРТАРОШ

Охун қизик бир спектаклда роль ижро этаётган эди, терлагани учун асама соқоли билан мўйлов ҳадеб тушиб кетаверди. У шунча босса ҳам бўлмади. Шунда роли тугамасдан саҳнадан чиқиб кетган Охун қизик, бир аумда яна пайдо бўлди. Аммо энди соқол-мўйлови йўқ эди. Тошошанилар хайрон бўлиб унга қарашган эди, айтиди:

— Сартарош келган экан, соқолини олдириб кела қолдим.

ВЕЛОСИПЕД МУБОРАК

Охун қизик магазинчидан илтимос қилиб юриб, бир янги велосипед олибди-да, уни дарвоза тагига қўйиб, ўзи овқатлангани кириб кетибди. Қайтиб чиқса, ян-янги велосипеди ўрнида эски, гилдираклар қийшайган, эгари ўрни-да латта боғланган бошқа бир велосипед турганмиш. Охун қизик пешонасига бир уриб, шунга ҳам шукур деб, ҳали-ги велосипедни етаклаб кетаятган экан, йўлда Юсуф қизикнинг ўғли Зайнобиддин учраб қолди дебди:

— Охун ака, велосипед муборак бўлсин, мунча янги, қачон ювამиз?

Шунда Охун қизик:

— Ювини нимаси, ўзим уни қўзгани олиб кетаяман-ку, — деб жавоб берибди.

БОШИГА ЁСТИҚ ЯСАВ...

Авжига чиққан терим, жой олди ялқов содан, Бошига ёстик ясаб бир даста гўзапоядан. Бул ажаб қаррак мисоли озан қолди очилиб — Ухладди, хуррак отиб, мутлақ янгиб рюядан. Иларини сув босиб, жойлашди ҳар ёнга Чумошлар шодмон топилаган бу ҳимодан. Ланж ётиб, ланж туш қўриб, босинқираб ҳам бемажол...

«Дод» солиб уйғонди, гўё уқулабми қоядан. Уйга қайтарди одамлар тепадек қирмон уйиб. Ул борарди боши ҳам, озурда ҳар кинодан. Мукарамма ҒАФФОРОВА

КЕЛ, ЖИЯН, КЕЛ. Чой. накин ана бу ерга қўй. Баракалла! Бу мижозларинг селгиб қолдими? «Ҳамма пахтада» дейсанми? Албатта, албатта. Барака топишин. Пахта — ризқ-рўзимиз, бетимизнинг қизили, кўзи-мизнинг нури. Ҳозир барча белбоғли ва белбосининг ҳаммаси пахтазорда. Ҳа, нега нишган каладай тир-жасан? Мендан насихат, худда — беҳуддага ҳиринглай-верма, одобдан эмас. Қўш-нимиз Тўрра Тўрраевич айтмоқчи «Иккидй бўлиш керак». Э, яна куласан-а, мундидан маймун чиқардим-ми, сенга. Кел, ана бу кур-сичага ўтир. Фақат тутун қайтариб турмасанг бўлгани, ташла попискангани. Ол, ноҳ билан маймундан е. Пу-фей, анови зормонданан яна ичинсан-да. Завидишнинг айтгани ё. Ҳа, хўп. Бўлма-са мингнинг чарваси эримас-дан эшитиб, гапларимнинг маъини чақ. Нима? «Юм-ронист экансиз?» дейсанми? Ҳа энди «афсунгар» дейсан-ми, «юморист» дейсанми, ўзинг биласан. Лекинчи ум-римда юмор тутмаганмиз. Фақат гоҳи-гоҳида одамлар-ни қўнқалаб бўлса-да, кул-дир юрамиз. Уртача кичи-варам айтаятган эди, «юмо-ронист» дегани қизикчи, деб. Ҳанқаст рост! Шамоллаб-сан-да. Боши то тошига ай-ланган бу амакин, бобонг замонасидан қолган юмо-ристларданман. Бир пайт-лар мени қартага, ҳа фи-ластингага ҳам ёнганган, рўхнатда Ҳожин там-там би-лан. Эшитгандирсан Тўла масхара деган қизикчини. Уша мен бўламан. Таша бешин! Ҳа, бале! Мен учун бор-ку ўнта сохта қаҳ-қаҳа-дан яримта самимий табас-сум афзал. Кулсанг ҳиринг-ламасдан, писилламасдан кул, ич-ичингдан яйраб, «ов-лаган мианга ором бериб кул. Кулгиндан одамлар инжикмасин, аскияча роҳат-лансин. Тўқсондан ошган бўлсам-да ҳалиям ёш-яланг-лар мени гоҳ «ака», гоҳ «амаки» дейди. Аслида не-

ТЎЛА МАСХАРА ОЛҚИШЛАРИ

Чойхонагурун

вара-чеваралар бир этак. Негадир айрим собиқ тан-нозчалардек ёшнинг яшириб юргим келади. Муқова ту-зук-да, муқова. Бу нимадан, замонанинг фаровонлигидан, тўқчиликдан. Вужуд тўки-либ, гайкалар бўшаб, суяк-лар бир қоп шишадек ши-сичага ўтир. Фақат тутун қайтариб турмасанг бўлгани, ташла попискангани. Ол, ноҳ билан маймундан е. Пу-фей, анови зормонданан яна ичинсан-да. Завидишнинг айтгани ё. Ҳа, хўп. Бўлма-са мингнинг чарваси эримас-дан эшитиб, гапларимнинг маъини чақ. Нима? «Юм-ронист экансиз?» дейсанми? Ҳа энди «афсунгар» дейсан-ми, «юморист» дейсанми, ўзинг биласан. Лекинчи ум-римда юмор тутмаганмиз. Фақат гоҳи-гоҳида одамлар-ни қўнқалаб бўлса-да, кул-дир юрамиз. Уртача кичи-варам айтаятган эди, «юмо-ронист» дегани қизикчи, деб. Ҳанқаст рост! Шамоллаб-сан-да. Боши то тошига ай-ланган бу амакин, бобонг замонасидан қолган юмо-ристларданман. Бир пайт-лар мени қартага, ҳа фи-ластингага ҳам ёнганган, рўхнатда Ҳожин там-там би-лан. Эшитгандирсан Тўла масхара деган қизикчини. Уша мен бўламан. Таша бешин! Ҳа, бале! Мен учун бор-ку ўнта сохта қаҳ-қаҳа-дан яримта самимий табас-сум афзал. Кулсанг ҳиринг-ламасдан, писилламасдан кул, ич-ичингдан яйраб, «ов-лаган мианга ором бериб кул. Кулгиндан одамлар инжикмасин, аскияча роҳат-лансин. Тўқсондан ошган бўлсам-да ҳалиям ёш-яланг-лар мени гоҳ «ака», гоҳ «амаки» дейди. Аслида не-

сам, ана шу кўзларимни ўлган ҳақкалар чўқсин. Бўлдим? Агар ёлғон га-пирсам, алдасам, гўримда тўнғиз кўпинг. Бўлдим? деган эдим кўкнори башара кўрбоши «Бас, бўлди, озод қилинглар!» деди даҳшат билан. Ора-орадан жилмай-ган башаралар кўринди...

Хўш, десангиз, билсак ўз-бек экансиз. Дарвоқе, ўзбек ҳақида. Бу ўзбек дегани ҳам роса азамат халқ бўл-дими, жиян. Бутун оламга донг таратди-я. Турби-турби кувониб кетаман. Утган ол-миш йил мобайнида қанча-дан-қанча ўзгаришлар юз бермади, дейсан. Эҳе, шу йиллар ичидан бизлар ким-ларни олқиниб, кимларни дўшосаб, кимлардан кулма-дик. «Бошида икки чорак-лик салла, қўлида юз бит-талик тасбеҳ, эгидида малла-чопон билан кўча-банқча, гузар-багузар кезиб» «охир-замон» «нишлари»дан ран-жиб, қаҳр-газаб билан «то-моша» қилган Қалъа маҳ-зумлардан, очофат Қори ишқамбалардан, «эшанинг қулоқ қимирлатишига бош-қоронғу бўлган» танитиқ эшониймлардан, ногора қо-парин билардан, «номус ўри-лар», бебори, қазоб, қи-морбоз, хуллас янги тузум-га қарши ҳар хил шумғия-лардан кулди, уларни ил-диз билан қўлиб ташладик. Лекинчи, жиян ҳаммаси бир-тафари бўлибди қонқусгур Гитлернинг қилимиши бир-тафари. Адолат, дўстлик, куч-қудрат биш томонда эди. Гитлер ари талаган эшшак ҳолига тушди. У хунаса ҳас-хашакдан ясалган ифрос араваси билан тарих заҳ-кашга ағдариб ташладик. Ушанда-чи, жиян, уч кеча-

кундуз қоринини ушлаб қулганман. Нафатат ўзим, балки бошқаларни ҳам ўғирдек думалатиб кўлдир-ган эдим. Ҳа, нега безовта-ланиб қолдинг? Ичинг қўл-дирамасин, яна бир пас чи-даб ўтир, гапнинг индалло-сини айтиб олай. Ҳу, анови алвонда ёзилган сўзларни ўқиб берчи, кўзим ўтмаяп-ти. Ҳа, ўшани. «Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компар-тиясининг 60 йиллиги» деб ёзилибдими? Баракалла! Тў-ла бобонг, астафирилло, ама-кин ҳам шу кунларда гала-ти бир машғулоти топиб ол-ганман. Кичик чеварамга буюриб, газетадан ана бу ҳисоб-китобларни ёздириб олдим. Ушунда икки андан-оқсоқроқ. Ушунда — булбул-гўё, ёзишга келганда — чумо-ли юриш. Янги иккида худ-ра мулламан. Ана шу ёз-дирганларимни чойхонага қўйиб қари-қартагига ўқиб бераман. Ёе, ҳозир мени кў-пам қийнама, овозинг жуда-форам экан, шаррилатиб бир ўқичи. Ҳа бошда.

«Ўзбекистон саноат корхо-налари салкам икки кун ичидан бутун 1924 йил да-вомига ишлаб чиқарилган-дан кўпроқ маҳсулот тайёр-ламоқдалар».

Баракалла! Офарин! Да-вом эт.

«Атиги бир кун мобайни-да 93 трактор, 36 пахта те-риш машинаси, кўпгина бошқа машина ва жиҳозлар ишлаб чиқарилмоқда».

Қўйил, балли, азамат. Эн-ди мана бу ерини ўқи.

«Ўзбекистон мамлакат-нинг асосий пахта базаси. дир. Республикада 3,5 мил-лион гектардан ортиқ суго-риладиган ер бор. Ҳар йили

миллион-миллион тонна па-хта ва бошқа хил қишлоқ-хўжалик маҳсулотлари етиштирилмоқда. Қўрилиш, транспорт, маориф, мадани-ят гурираб ривожланди. Бу ишларни бажаришда рес-публикада юздан ортиқ мил-лат ва халқ вакиллари қў-ли қўлга бериб меҳнат қил-моқдалар...»

Раҳмат, ота ўғли экан-сан. Ҳозирча шу ёғли кифой, дафтариминг чўз бўёқда. Эн-ди гап бундоқ, жиян. Ҳар тўқинда бир айб деганлари-дек, орадан олтиш йил ўт-ган бўлса-да, минг афсуски ҳалиям сафинида «пора деб бераман тирик кирини тес-кари ютадиган» Суқсуров-лар, «Лойни сақич» қор-лар, «Этиқоди ора йўлда қолган «Худо урсин, атеист-ман» дегувчи қасамқўрлар, «арава синса—ўтин, от ўл-са—қазн бўлади» дегувчи лоқайд, иккиозламачилар, буқадан сут, хўроздан туҳум «олувчи» кўзбўямачилар ҳам учраб туради. Ўзбекистон Компартияси Марказий Ко-митетининг ўн олтинчи ва ўн еттин-чи пленумлари шу хил нусхаларнинг ав-ра-астарини очиб таш-лаб хўп қилди, ажаб қилди. Кеска бир қизикчи сифатида байрамчи халқни ана шундай-лар устидан кўлдиргим, кул-ги найзасига олиб (шу хил нусхаларни) сазойи қилгим келади.

Хўп, жиян, мен бораёй, ҳа-ли замон телевизорда пугир-нинг катани бошланиб қо-лади. Ҳа, тақоррий кўрсатар-кан. Э... Вой, бел ўлгур ютиб қолдибди-ку. Хайр, омон бўл-«Шум бола»гина, болам...

МАДАНИЯТ ХРОНИКАСИ

«Шум бола»нинг чойхонаси» кўрғазмалар зали янги экспонатлар билан бойиди. Экспонатлар орасида Хўжа Насриддин эшанининг бир пой тақаси, Ният оқсоқол-нинг кирчил ҳамини, тепалка Баширжон Зайнишевнинг темир тароғи билан бирга талантли ҳажвич Юнус Расул-нинг «ақл тиши» ҳам бор. «Ақл тиши»ни бироз кўрт еган бўлса ҳам, у адабиёт ва санъат муҳлисларида яхши таассурот қолдирмоқда.

ЭЪЛОНЛАР

Китоб магазини ва омондорларда босилиб ётган кўп томликларини чекланмаган миқдорда, перичислене йўли билан ўзим сотиб олам.

Адиб ва ёзувчи: Холтўра МИРЗА

Айрим ёзувчилар диққатига! Эски жувадаги гўшт дўконга кеиғ асортиментда тил ва тил маҳсулотларини сотувга чиқаради. Талони бўл-ган ёш ёзувчиларга 2 килограмдан ўнча ҳам қўшиб сотилади.

«Базор маъмурияти»

Шакар ДЕҲҚОН

АВТОБУСДА

— Илтимос, шунин билет, га узатворсангиз, — деди ор-на ўринидидаги Қўй олдида турган Тулкига пул узатиб.

— Марҳамат, деди Тулки кассадан билет иртиб берар.

Улар «Хавсонот дунёси» бекатида тушишларни керак, эди. Тулки «билет олсамми, олсамми» деб бироз ўй-лаиб турди, сўнг «э, бир амаллаб тушиб кетарман», деган ҳаёлга бориб, олдинги эшикка яқинроқ келди.

Автобус тирбанд эди. Бе-катдан анча ўтиб тўхтади. — Билетларни кўрсатиб тушинглар, — Шер билет текшириш учун ўриндан турди.

— Илтимос, орқа эшикни ҳам очиб юборсангиз. Биле-ти бор, — шофёрга умидвор тикилди Қўй.

Орқа очилмади. — Тўри қиласиз, билети бўлса олдиндан кўрсатиб тушини, — деди Тулки Шер-га майин табассум билан ий-гоҳ ташлаб. Сўнг «лип» этиб тушиб кетди. Қўйга ўқрайиб қараган Шер Тулкининг би-

лети борми-йўқми, билалмай қолди. — Ахир, олдинга ўтол-майман, огир юким бор. — Очилмайди дедим-ку. Бошқаларга ўхшаб олдиндан тушавер-да. Қўй ноилж урилиб-сурилиб олдинга ўта бошлади. Бироқ бу пайтда автобус жойидан қўзгалган эди.

Ақбарали НУРМАТОВ

ҚУЛОҚКА ЧАЛИНГАН МИШ-МИШЛАР

«Чайқов бозори ёпилар миш» деган хабарни эшит-ган бир чайқовчининг юраги тарс ёрилиб кетганмиш.

«Шу браконьерлар ҳам «Қизил китобга кирса соз бўларди-да», деб қичқирга-ни эшитишбидилар бир ар-харнинг.

Ароқ-вино заводига туш-ган ёнгини кўриб бир ароқхўр ўша ердаёқ жон таслим қилибди.

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Драматург ўша ерда забо-нидан ажралиб қолганмиш.

Тўрғунали ЕРМАТОВ

Спектакль премьерасидан сўнг автордан сўрашибди: — Қалай, асар ёқдими? — Муаллифи ким? — сў-рабди драматург.

— Ўзингизнинг асарингиз-ку, наҳотки танимасангиз?! Д